

Uchwały.....	2
Zagadnienia prawne przedstawione do rozstrzygnięcia.....	7
Glosy	15
Rozbieżności w orzecznictwie	38
Orzeczenia nie publikowane.....	40
OSNC 2004, nr 6	58
Informacje sprzed 70 lat.....	64
Statystyka	68

UCHWAŁY

Sąd Najwyższy po rozstrzygnięciu przedstawionego przez Sąd Okręgowy w Lublinie postanowieniem z dnia 31 października 2003 r., II Cz 687/03, zagadnienia prawnego:

„Czy w aktualnym stanie prawnym - pod rządami ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. (Dz.U. Nr 72, poz. 939) Prawo bankowe - możliwe jest nadanie, na podstawie art. 788 § 1 k.p.c., klauzuli wykonalności na rzecz nabywcy wierzytelności stwierdzonej bankowym tytułem wykonawczym?”
podjął uchwałę:

Niedopuszczalne jest nadanie na podstawie art. 788 § 1 k.p.c. klauzuli wykonalności na rzecz nie będącego bankiem nabywcy wierzytelności objętej bankowym tytułem egzekucyjnym także po zaopatrzeniu go w sądową klauzulę wykonalności.

(uchwała z dnia 2 kwietnia 2004 r., III CZP 9/04, S. Dąbrowski, M. Bączyk, J. Frąckowiak)

*

Sąd Najwyższy po rozstrzygnięciu przedstawionego przez Sąd Apelacyjny w Warszawie postanowieniem z dnia 15 stycznia 2004 r., VI ACa 286/03, zagadnienia prawnego:

„Czy w zakresie odnoszącym się do czynności obrotu dewizowego nie wymagających zezwolenia dewizowego, przepisy ustawy z dnia 2 grudnia 1994 r. Prawo dewizowe (Dz.U.94.136.703 ze zm.) wyłączały zasadę walutowości wynikającą z art. 358 § 1 k.c.?”
podjął uchwałę:

Przepisy ustawy z dnia 2 grudnia 1994 r. – Prawo dewizowe (Dz.U. Nr 136, poz. 703 ze zm.) wyłączały zasadę walutowości wynikającą z art. 358 § 1 k.c.,

także w zakresie odnoszącym się do czynności obrotu dewizowego nie wymagających zezwolenia dewizowego.

(uchwała z dnia 2 kwietnia 2004 r., III CZP 10/04, S. Dąbrowski, M. Bączyk, J. Frąckowiak)

*

Sąd Najwyższy po rozstrzygnięciu przedstawionego przez Sąd Okręgowy w Gorzowie Wielkopolskim postanowieniem z dnia 24 października 2003 r., V Ca 414/03, zagadnienia prawnego:

„Czy dopuszczalne jest dokonanie w dziale trzecim księgi wieczystej wpisu o wszczęciu egzekucji z nieruchomości, jeżeli po złożeniu wniosku o wpis, a przed jego rozpoznaniem, dłużnik przeniósł własność nieruchomości na nabywcę?”
podjął uchwałę:

Zbycie nieruchomości przez dłużnika po złożeniu wniosku o wpis o wszczęciu egzekucji nie jest przeszkodą do dokonania wpisu w księdze wieczystej.

(uchwała z dnia 2 kwietnia 2004 r., III CZP 12/04, S. Dąbrowski, M. Bączyk, J. Frąckowiak)

*

Sąd Najwyższy po rozstrzygnięciu przedstawionego przez Sąd Apelacyjny w Warszawie postanowieniem z dnia 24 września 2003 r., VI ACa 143/03, zagadnienia prawnego:

„Czy zamieszczenie na odwrocie weksla oświadczenia indosanta podpisanego przez jego pełnomocnika bez wskazania na wekslu stosunku pełnomocnictwa stanowi przeniesienie praw z weksla przez indos w okolicznościach, gdy podpisany za indosanta pełnomocnik legitymuje się upoważnieniem indosanta do dokonania indosu?”
podjął uchwałę:

Zamieszczenie na wekslu oświadczenia indosanta, podpisanego przez jego pełnomocnika bez wskazania stosunku pełnomocnictwa, nie przenosi praw z weksla przez indos.

(uchwała z dnia 21 kwietnia 2004 r., III CZP 13/04, J. Gudowski, M. Kocon, H. Pietrzkowski)

*

Sąd Najwyższy po rozstrzygnięciu przedstawionego przez Sąd Apelacyjny w Białymstoku postanowieniem z dnia 20 stycznia 2004 r., I ACa 649/03, zagadnienia prawnego:

„Czy w sprawie o rozwiązanie umowy dożywocia wytoczonej przez dożywotników przeciwko zobowiązanym z umowy małżonkom po stronie pozwanych zachodzi współuczestnictwo konieczne?”

podjął uchwałę:

W sprawie z powództwa dożywotników o rozwiązanie umowy dożywocia po stronie pozwanych małżonków nie zachodzi współuczestnictwo konieczne.

(uchwała z dnia 21 kwietnia 2004 r., III CZP 15/04, J. Gudowski, M. Kocon, H. Pietrzkowski)

*

Sąd Najwyższy po rozstrzygnięciu przedstawionego przez Sąd Okręgowy we Wrocławiu postanowieniem z dnia 27 stycznia 2004 r., II Cz 1187/03, zagadnienia prawnego:

„1. Czy, a jeżeli tak, to na jakiej podstawie prawnej komornik może obciążyć wierzyciela kosztami niecelowej egzekucji;

2. czy w wypadku negatywnej odpowiedzi na pierwsze pytanie, Sąd w postępowaniu ze skargi na czynności komornika może zdecydować o obciążeniu wierzyciela kosztami niecelowej egzekucji i czy orzeczenie sądu wydane w tym postępowaniu będzie tytułem wykonawczym dla komornika?”

podjął uchwałę:

Rozstrzygnięcie o kosztach niezbędnych do celowego przeprowadzenia egzekucji należy do sądu rozpoznającego skargę na postanowienie o ustaleniu kosztów egzekucji.

(uchwała z dnia 28 kwietnia 2004 r., III CZP 16/04, A. Górski, B. Czech, M. Wysocka)

*

Sąd Najwyższy po rozstrzygnięciu przedstawionego przez Sąd Okręgowy w Gliwicach postanowieniem z dnia 3 lutego 2004 r., III Ca 856/03, zagadnienia prawnego:

„Czy protokół zdawczo-odbiorczy sporządzony na podstawie art. 57 ust. 3 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 roku o gospodarce nieruchomościami (t. jedn. Dz.U. Nr 46 poz. 543 z 2000 roku z późn. zm.) pomiędzy Dyrektorem Delegatury Ministra Skarbu Państwa a Starostą jako organem Skarbu Państwa, a dotyczący przekazania nieruchomości do zasobu Skarbu Państwa stanowi podstawę do wykreślenia prawa wieczystego użytkowania nieruchomości wpisanego w księdze wieczystej, w sytuacji , gdy w księdze wieczystej jako dysponent tego prawa jest wpisany Minister Skarbu Państwa a prawo wieczystego użytkowania nieruchomości wchodziło w skład mienia przedsiębiorstwa, które uległo likwidacji w celu prywatyzacji?”
podjął uchwałę:

Użytkowanie wieczyste gruntu ustanowione na rzecz przedsiębiorstwa państwowego podlegającego ustawie z dnia 30 sierpnia 1996 r. o komercjalizacji i prywatyzacji (tj. Dz.U. 2002 r., Nr 171, poz. 1397, ze zm.), wygasa z mocy prawa w dacie rozwiązania przez Skarb Państwa przed terminem umowy o oddanie tego przedsiębiorstwa do odpłatnego korzystania.

(uchwała z dnia 28 kwietnia 2004 r., III CZP 17/04, A. Górski, B. Czech, M. Wysocka)

*

Sąd Najwyższy po rozstrzygnięciu przedstawionego przez Sąd Apelacyjny w Warszawie postanowieniem z dnia 15 stycznia 2004 r., I ACa 969/03, zagadnienia prawnego:

„Czy sprawa z powództwa spadkobiercy pracownika przeciwko Skarbowi Państwa - Ministrowi Skarbu Państwa o odszkodowanie związane z utratą prawa do nieodpłatnego nabycia akcji spółki handlowej powstałej w wyniku przekształcenia przedsiębiorstwa państwowego jest sprawą z zakresu prawa pracy w rozumieniu art. 476 § 1 pkt 1 k.p.c. jako sprawa związana ze stosunkiem pracy?”
podjął uchwałę:

Sprawa z powództwa spadkobiercy pracownika przeciwko Skarbowi Państwa o odszkodowanie z tytułu utraty prawa do nieodpłatnego nabycia akcji spółki handlowej powstałej w wyniku przekształcenia przedsiębiorstwa państwowego, jest sprawą o roszczenie związane ze stosunkiem pracy w rozumieniu art. 476 § 1 pkt 1 k.p.c.

(uchwała z dnia 28 kwietnia 2004 r., III CZP 19/04, A. Górski, B. Czech, M. Wysocka)

*

Sąd Najwyższy po rozstrzygnięciu przedstawionego przez Sąd Okręgowy w Krakowie postanowieniem z dnia 26 stycznia 2004 r., II Ca 746/03, zagadnienia prawnego:

„Czy Sąd II instancji oddalający apelację od orzeczenia Sądu I instancji jest sądem orzekającym co do istoty sprawy w rozumieniu przepisu art. 405 k.p.c., a w konsekwencji właściwym do rozpoznania skargi o wznowienie postępowania z przyczyn określonych w przepisie art. 403 § 2 k.p.c.?”
postanowił:

odmówić podjęcia uchwały.

(postanowienie z dnia 21 kwietnia 2004 r., III CZP 11/04, J. Gudowski, M. Kocon, H. Pietrkowski)

ZAGADNIENIA PRAWNE

PRZEDSTAWIONE DO ROZSTRZYGNIĘCIA

III CZP 22/04

Czy w sprawie o egzekucję należności alimentacyjnych, komornik może skierować egzekucję do nieruchomości dłużnika, jeżeli wniosek o egzekucję z nieruchomości złożył Zakład Ubezpieczeń Społecznych, uprawniony do udziału w postępowaniu egzekucyjnym na podstawie art. 14 ustawy z dnia 18 sierpnia 1974 r. o funduszu alimentacyjnym (Dz.U. z 1991 r., Nr 45, poz. 200 ze zm.)?

(postanowienie Sądu Okręgowego w Kielcach z dnia 27 lutego 2004 r., II Cz 1059/03, E. Piątkowska-Bidas, M. Bajor-Nadolska, R. Detka)

Jak podkreślił Sąd Okręgowy, Zakład Ubezpieczeń Społecznych nie jest wierzycielem wskazanym w tytule wykonawczym, gdyż może nim być wyłącznie osoba uprawniona do alimentów zasądzonych od dłużnika. Wskazywałoby to, że wyłącznym dysponentem postępowania egzekucyjnego jest wierzyciel i od jego woli zależy sposób prowadzenia egzekucji. Jednakże przepisy ustawy o funduszu alimentacyjnym, w szczególności artykuł 14 oraz 15, ograniczają uprawnienia wierzyciela w postępowaniu egzekucyjnym i dopuszczają udział w nim Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. Przepisy ustawy o funduszu alimentacyjnym oraz przepisy wykonawcze stwarzają Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych gwarancje możliwie pełnego odzyskania od dłużnika wypłaconych na rzecz osoby uprawnionej kwot z tytułu świadczeń alimentacyjnych. Regulacje te zbliżają uprawnienia Zakładu do uprawnień wierzyciela w postępowaniu egzekucyjnym, co przemawiałoby, w ocenie Sądu Okręgowego, za przyznaniem mu także prawa do złożenia skutecznego wniosku w zakresie sposobu prowadzenia egzekucji.

Ponadto Sąd Okręgowy zwrócił uwagę, że świadczenia z funduszu alimentacyjnego przysługują w wypadku, gdy egzekucja tych świadczeń okazała się bezskuteczna całkowicie lub częściowo. Oznacza to, że dłużnik, przynajmniej w chwili składania wniosku o przyznanie świadczeń z funduszu nie ma majątku, z którego mógłby zaspokoić zaległości wobec Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, a wierzyciel

zostaje zaspokojony w swoich roszczeniach i nie jest zainteresowany w aktywnym prowadzeniu egzekucji. Wprawdzie komornik z urzędu zobowiązany jest w sprawach o alimenty prowadzić dochodzenie w celu ustalenia majątku dłużnika, jednak nawet szczególne przepisy postępowania cywilnego nie dają mu uprawnienia do kierowania z urzędu egzekucji do nieruchomości dłużnika. Z tego względu możliwość złożenia takiego wniosku przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych dawałaby szansę realnego zaspokojenia wierzytelności.

M.D.

*

III CZP 23/04

Czy stwierdzenie w umowie o oddanie terenu w użytkowanie wieczyste zawartej pod rządami ustawy z dnia 14 lipca 1961 r. o gospodarce terenami w miastach i osiedlach (Dz.U. Nr 32, poz. 159 ze zm.) oraz wydanej na podstawie art. 23 ust. 2 tej ustawy uchwały nr 105 Rady Ministrów z dnia 22 marca 1962 r. w sprawie wytycznych dla ustalenia opłat z tytułu korzystania z terenów w miastach i osiedlach (M.P. Nr 7, poz. 221) i zarządzenia Ministra Gospodarki Komunalnej z dnia 5 listopada 1962 r. w sprawie wytycznych co do wprowadzenia opłaty rocznej za użytkowanie wieczyste terenów w miastach i osiedlach (M.P. Nr 83, poz. 389), że użytkownik wieczysty będzie uiszczal opłaty roczne obniżone o 50 %, zachowuje moc wiążącą pod rządem obecnie obowiązującej ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz.U. Nr 115, poz. 741), w sytuacji kiedy cel ustanowienia użytkowania wieczystego został zrealizowany i nie uległ zmianie, ale oświadczenie właściciela gruntu o wypowiedzeniu opłaty rocznej kwestionowane w sprzeciwie od orzeczenia Samorządowego Kolegium Odwoławczego przed sądem powszechnym poprzedzone było wcześniejszymi wypowiedzeniami opłaty rocznej bez przewidzianego umową jej obniżenia?

(postanowienie Sądu Okręgowego w Krakowie z dnia 11 marca 2004 r., II Ca 78/04, J. Wolak, P. Rusin, E. Witkowska)

Sąd Okręgowy wskazał, że ustalenie odpłatności za użytkowanie wieczyste stanowi istotne postanowienie umowy o oddanie gruntu w użytkowanie wieczyste. W okolicznościach sprawy umowa o oddanie gruntu w użytkowanie wieczyste przewidywała aktualizację opłaty rocznej przez czas trwania użytkowania określony w umowie, a zatem stwierdzenie w umowie, że opłaty roczne będą obniżone o 50 % wskazywało, iż chodzi o cały czas trwania użytkowania wieczystego. Sąd Okręgowy zaznaczył przy tym, że cel użytkowania wieczystego nie uległ zmianie i stąd przyznanie bonifikaty należy uznać za prawo nabyte i mimo że przepisy obecnie obowiązującej ustawy nie przewidują tego rodzaju bonifikaty powinna ona mieć nadal zastosowanie w odniesieniu do prawa nabytego w czasie, w którym prawo przewidywało jej udzielenie, tym bardziej, że obowiązująca ustawa o gospodarce nieruchomościami nie zakazuje bonifikaty wynikającej z umów zawartych pod rządem poprzednio obowiązujących przepisów. Za tego rodzaju wykładnią wydaje się przemawiać również obecny art. 73 ust. 6 u.g.n., który stanowi, że podstawą wypowiedzenia bonifikaty może być tylko zmiana celu po oddaniu nieruchomości w użytkowanie wieczyste. Nawet gdyby założyć, że dotyczy on tylko bonifikat udzielonych po wejściu w życie tej ustawy, to wskazuje on kierunek wykładni przepisów o wypowiedzaniu bonifikat.

Przeciwnie stanowisko może, zdaniem Sądu Okręgowego, uzasadniać tylko okoliczność, że zmiana umowy co do sposobu aktualizacji opłat rocznych przy kolejnych oświadczeniach o wypowiedzeniu użytkowania wieczystego obejmowała także likwidację bonifikaty, na co wskazywałyby wysokość opłaty za użytkowanie oraz fakt, iż wypowiedzeń tych użytkownik wieczysty nie zaskarżył. Jednakże w świetle art. 78 k.c. trudno przyjąć, aby przy wypowiedzeniu doszło do zawarcia umowy o zmianie umowy, albowiem wypowiedzenie jakkolwiek dokonane w formie pisemnej, nie zostało podpisane przez użytkownika wieczystego. Trudno zaś przyjmować, że zmiana na tyle istotnego postanowienia umowy nastąpiła w sposób dorozumiany.

M.D.

*

Czy koszty ekspertyzy wykonanej na zlecenie poszkodowanego mogą się mieścić w odszkodowaniu należnym poszkodowanemu w kolizji drogowej, gdy podstawą odpowiedzialności zakładu ubezpieczeń jest umowa ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej, zawarta ze sprawcą szkody?

(postanowienie Sądu Okręgowego w Gdańsku z dnia 19 marca 2004 r., IX Ga 54/04, J. Górska, J. Kiełkowska, M. Gajewska)

Sąd Okręgowy stwierdził, że w tradycyjnej doktrynie przez szkodę zwykło się rozumieć jedynie uszczerbek w dobrach majątkowych poszkodowanego wyrządzony mu przez sprawcę wbrew jego woli. Gdyby zatem tak rozumieć pojęcie szkody, to - zdaniem Sądu Okręgowego – wydatki ponoszone przez poszkodowanego w kolizji drogowej, a nie przeznaczone bezpośrednio na przywrócenie pojazdu do stanu poprzedniego takie jak koszt ekspertyzy wykonanej na zlecenie poszkodowanego, nie podlegałyby wyrównaniu przez ubezpieczyciela. Za takim stanowiskiem przemawiałoby również to, że rozstrzyganie sporów w zakresie odpowiedzialności odszkodowawczej należy do sądów, które z kolei mogą weryfikować stanowisko ubezpieczyciela poprzez dopuszczenie dowodu z opinii biegłego w celu wyjaśnienia spornych okoliczności. Opinia wykonana poza procesem byłaby jedynie dokumentem prywatnym, który nie może zastąpić dowodu z opinii biegłego.

Jednakże, odwołując się do poglądów orzecznictwa, Sąd Okręgowy wskazał również na wyrok z dnia 20 lutego 2002 r., V CKN 908/00, w którym Sąd Najwyższy przyjął, że gdy trzeba ocenić roszczenia odszkodowawcze, to pojęcie szkody wymaga skonkretyzowania, odniesienia do ustalonych okoliczności sprawy. Jeżeli poniesienie określonych wydatków było skutkiem działania poszkodowanego, to dalszej oceny będzie wymagać, czy był on zmuszony do ich poniesienia, czy też poniósł je dobrowolnie. Przy dokonywaniu oceny w tym aspekcie będzie także potrzebna ocena konkretnych okoliczności sprawy. Sąd Okręgowy zwrócił uwagę, że z tego orzeczenia wynikałoby, iż dopuszczalne byłaby możliwość rozszerzenia tradycyjnego pojęcia szkody, przez uznanie, że w konkretnych okolicznościach wydatki ponoszone dobrowolnie mogą stanowić element szkody. Byłoby tak w szczególności, gdy ubezpieczyciel nie przeprowadza rzetelnie likwidacji szkody, a poszkodowany nie dysponując dostateczną fachową wiedzą, może jedynie zwrócić się o sporządzenie stosownej opinii ekspertowi.

*

III CZP 25/04

Wniosek o rozstrzygnięcie wątpliwości w zakresie wyłączenia odpowiedzialności ubezpieczyciela za szkody wyrządzone w pojeździe przez jednego kredytobiorcę (posiadacza pojazdu) innemu uczestnikowi ruchu (posiadaczowi pojazdu), w sytuacji, w której właścicielem obu pojazdów w wyniku przewłaszczenia (będącego formą zabezpieczenia kredytu lub leasingu) jest ten sam bank lub leasingodawca?

(wniosek Rzecznika Ubezpieczonych z dnia 16 kwietnia 2004 r., RU 178/04)

Wnioskodawca wskazał, że dyspozycja art. 38 pkt 1 ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym oraz Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych, tak w jego opinii, jak i opinii zakładów ubezpieczeń nie obejmuje swoim zakresem sytuacji, w której szkoda została wyrządzona w pojeździe będącym zabezpieczeniem kredytu lub leasingu poprzez przewłaszczeniem na zabezpieczenie, a posiadaczem jest kredytobiorca lub leasingobiorca. Pogląd ten opiera się na rozróżnieniu między właścicielem pojazdu a jego posiadaczem. W tym wypadku beneficjent zabezpieczenia wierzytelności nie posiada i nie używa pojazdu.

Ponadto wnioskodawca wskazał, że zakłady ubezpieczeń w wyżej opisanej sytuacji rozbieżnie bądź uznają bądź odmawiają objęcia ochroną ubezpieczeniową poszkodowanego uczestniczącego w kolizji. Niektóre odmawiają kredytobiorcy lub leasingobiorcy statusu posiadacza, uznając go jedynie za kierującego pojazdem i w konsekwencji nie uznają jego roszczenia o wypłatę odszkodowania. Wnioskodawca podkreślił też, że celem obowiązkowych ubezpieczeń odpowiedzialności cywilnej jest udzielenie poszkodowanemu jak najszerzej ochrony ubezpieczeniowej, wyłączenie zaś jej jedynie w oparciu o okoliczność, że podmioty „łączy” wspólny dla nich bank, znacznie ogranicza ten cel.

III CZP 26/04

Jakie skutki prawne wywołuje złożenie przez partię polityczną sprawozdania określonego w art. 38 ust. 1 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o partiach politycznych (tj. Dz.U. z 2001 r., Nr 79, poz. 837 ze zm.) po terminie wskazanym w tym przepisie i po złożeniu przez Państwową Komisję Wyborczą wniosku do Sądu o wykreślenie tej partii z ewidencji (art. 38c ust. 1 cyt. ustawy):

1. czy PKW winna orzec o odrzuceniu spóźnionego sprawozdania i jeżeli tak, jaki to ma wpływ na złożony w Sądzie wniosek o wykreślenie partii politycznej z ewidencji,

2. czy też fakt wcześniejszego złożenia wniosku do Sądu o wykreślenie partii politycznej z ewidencji pozbawia skutków prawnych sprawozdania złożonego po tym terminie"?

(postanowienie Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 23 kwietnia 2004 r., I ACa 1146/03, I. Fick-Brzeska, E. Gelert, K. Polańska-Farion)

Jak zauważył Sąd Apelacyjny, niezłożenie sprawozdania, o którym mowa w art. 38 ust. 1 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o partiach politycznych, stanowi – zgodnie z art. 38c ust. 1 tej ustawy – podstawę do wystąpienia przez Państwową Komisję Wyborczą z wnioskiem o wykreślenie partii z ewidencji. Zgodnie z postanowieniem Sądu Najwyższego z dnia 20 marca 2002 r., III SW 24/03, sprawozdanie złożone po upływie terminu Państwowa Komisja Wyborcza odrzuca, a niezłożenie sprawozdania powoduje wykreślenie jej z ewidencji. Wątpliwości Sądu Apelacyjnego wywołuje jednak sytuacja, w której partia polityczna złoży sprawozdanie do Państwowej Komisji Wyborczej już po złożeniu przez Komisję wniosku do sądu o wykreślenie partii z ewidencji. Zdaniem Sądu Apelacyjnego, w tym wypadku Państwowa Komisja Wyborcza powinna orzec o sprawozdaniu zgodnie z art. 38a wymienionej ustawy, złożony zaś przez nią wniosek staje się bezprzedmiotowy, a postępowanie powinno ulec umorzeniu.

Sąd Apelacyjny podkreślił przy tym, że na nadmierną restrykcyjność przepisów ustawy o partiach politycznych zwrócił uwagę Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 7 maja 2002 r., I CKN 831/00, dokonując wykładni przepisów tej ustawy na korzyść

partii. Przemawiałoby to za poglądem, że data złożenia wniosku przez Państwową Komisję Wyborczą do sądu nie powinna mieć wpływu na możliwość oceny złożonego przez partię sprawozdania.

M.D.

*

III CZP 27/04

Czy dla dochodzenia odszkodowania za szkody spowodowane zmianą stanu wody na gruncie przez zasypianie rowu przydrożnego odprowadzającego wody opadowe droga sądowa jest dopuszczalna, bez wyczerpania trybu, o którym mowa w art. 186 ust. 3 ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. prawo wodne (Dz.U. Nr 115 poz. 1229 z późn. zm.)?

(postanowienie Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z dnia 26 marca 2004 r., I ACz 117/04, C. Petruszewicz, M. Klimczak, J. Mulak)

Wątpliwości Sądu Apelacyjnego budzi fakt, że w myśl art. 185 ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. prawo wodne do naprawienia szkód, o których mowa w ustawie stosuje się przepisy art. 186 do 188 tej ustawy. Z kolei przepis art. 186 Prawa wodnego stanowi, że w sprawie naprawienia szkód innych niż określone w art. 16 ust. 3 i art. 71 ust. 1 droga sądowa przysługuje po wyczerpaniu trybu, o którym mowa w ust. 3. Znaczy to, że ustalenie wysokości odszkodowania następuje w drodze decyzji, a dopiero po wyczerpaniu drogi postępowania administracyjnego strona niezadowolona z odszkodowaniem jak również gdy decyzja nie została wydana w ciągu trzech miesięcy od zgłoszenia żądania, może wystąpić na drogę sądową. W okolicznościach sprawy stosownie do art. 29 ust. 3 strona powodowa może domagać się nakazania właścicielowi w drodze decyzji administracyjnej przywrócenia stanu poprzedniego lub wykonania urządzeń zapobiegających szkodom. Przepisy Prawa wodnego nie przewidują w tym wypadku możliwości dochodzenia odszkodowania pieniężnego.

Sąd Apelacyjny wskazał, że w piśmiennictwie wyrażono pogląd, iż w wypadku niezastosowania się do nakazu właściciel gruntu dotkniętego szkodliwymi skutkami może wystąpić do sądu o upoważnienie do zastępczego wykonania decyzji, a niezależnie od tego może domagać się naprawienia szkody wynikłej ze zwłoki.

Zaznacza się przy tym, że przepisy prawa wodnego nie wyłączają odpowiedzialności na podstawie prawa cywilnego. Może to, zdaniem Sądu Apelacyjnego, oznaczać, że w sprawie o odszkodowanie za szkodę, która nie jest bezpośrednio unormowana w przepisach prawa wodnego, a odpowiedzialność opiera się na przepisach prawa cywilnego o czynach niedozwolonych, droga sądowa jest dopuszczalna bez wyczerpania trybu z art. 186 ust. 3 Prawa wodnego.

M.D.

GLOSY

prawo cywilne materialne

1. Sprzeczność z prawem zawartego w umowie sprzedaży postanowienia o cenie powoduje, że cała umowa z powodu sprzeczności z prawem jest nieważna.

2. Przepisu art. 5 k.c. nie stosuje się w sprawie o ustalenie nieważności umowy na podstawie art. 58 § 1 k.c.

(wyrok z dnia 5 lutego 2002 r., II CKN 726/00, I. Koper, M. Grzelka, M. Sychowicz, IC 2002, nr 6, s. 48)

Glosa

Tomasza Justyńskiego, Przegląd Sądowy 2004, nr 4, s. 147

Glosowany wyrok dotyczy problemu powstałego na tle sprawy związanej ze zbyciem nieruchomości zabytkowej. Przedmiotem rozstrzygnięcia był wpływ niezastosowania ustawowej 50% bonifikaty ceny, należnej przy sprzedaży nieruchomości gminnej wpisanej do rejestru zabytków, na ważność całej umowy.

Autor w pełni zaaprobował stanowisko wyrażone w punkcie drugim tezy. Stwierdził, że jest ono również powszechnie aprobowane w literaturze, dlatego też nie będzie przez niego omawiane. Natomiast teza pierwsza została, zdaniem glosatora, sformułowana zbyt kategorycznie i szeroko.

Za nieprzekonujące uznał stanowisko Sądu Najwyższego o przyjęciu bezwzględnej nieważności całej umowy sprzedaży nieruchomości zabytkowej w przypadku niezastosowania przez gminę "bonifikaty zabytkowej". W ocenie glosatora, cena zbywanej nieruchomości zabytkowej powinna ulec stosownej redukcji (do poziomu zgodnego z przepisami ustawy), nie zaś zostać uznana za w całości nieważną. Autor stwierdził, że przy takim podejściu zbędne staje się rozważanie zagadnienia "automatycznego" wchodzenia przepisów ustawy o gospodarce gruntami i wyłączeniu nieruchomości z 1985 r. na miejsce nieważnych postanowień umownych. Z umowy eliminowana jest jedynie ta część postanowienia określającego

cenę, która sprzeciwia się prawu. W konsekwencji, autor uznał - odmiennie niż Sąd Najwyższy, że umowa taka nie może być kwestionowana z powodu braku *essentialia negotii*.

Glosator podniósł, że poczynione przez niego ustalenia są jedynie pierwszym etapem badania ważności całej umowy. Może się bowiem okazać, że postanowienie określające wysokość ceny nie będzie w takiej postaci odpowiadać woli stron. Wtedy dopiero, w ocenie autora, należałoby uznać całą umowę za nieważną na podstawie art. 58 § 3 k.c.

E.S.

*

Przepis art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 6 grudnia 1996 r. o zastawie rejestrowym i rejestrze zastawów (Dz.U. Nr 149, poz. 703 ze zm.) umożliwia stronom umowy zastawniczej jedynie wyłączenie ustawowego skutku w postaci wygaśnięcia zastawu w razie wygaśnięcia wierzytelności zabezpieczonej tym zastawem. Strony umowy nie mogą natomiast postanowić, że ustanowiony zastaw zabezpieczający wierzytelność o oznaczonej wysokości nie wygaśnie i będzie zabezpieczał wierzytelność o nieoznaczonej wysokości, ze wskazaniem innej najwyższej sumy zabezpieczenia.

(postanowienie z dnia 9 kwietnia 2002 r., III CKN 806/99, G. Bieniek, I. Gromska-Szuster, M. Kocon, OSNC 2003/6 p. 82; OSP 2003/5 p.59; Pr.Bank. 2003, nr 1, s. 36; BSN 2002, nr 11, s. 11 ; MoP 2003/3 s.124)

Glosa

Tomasza Czecha, Przegląd Prawa Handlowego 2004, nr 4, s. 49

Na wstępie opracowania glosator omówił problematykę związaną z sankcjami niezastosowania się przez strony umowy zastawniczej do treści art. 18 ustawy z dnia 6 grudnia 1996 r. o zastawie rejestrowym i rejestrze zastawów (Dz.U. Nr 149, poz. 703 ze zm.). W szczególności, glosator odniósł się do nieważności niektórych postanowień umownych (art. 58 § 3 k.c.).

Zarzucił, że Sądy rozpoznające niniejszą sprawę, nie zastosowały ww. przepisu i oddaliły wnioski o wpis zastawu rejestrowego, gdy tymczasem nieważnością dotknięta była jedynie klauzula modyfikująca zastaw na podstawie art. 18 ustawy. W ocenie glosatora, wpis zastawu w stanie faktycznym rozpoznawanej sprawy byłby zgodny z prawem i nie stanowiłby zagrożenia dla bezpieczeństwa obrotu. W dalszej części opracowania autor glosy dokonał wykładni art. 18 ust. 1 ustawy o zastawie rejestrowym, skupiając się na jego akcesoryjnym charakterze i wyjątku od tej zasady przewidzianym w tym przepisie. Analizując charakter prawny wymienionego przepisu, glosator stwierdził, iż budzi zastrzeżenia rozstrzygnięcie Sądu Najwyższego zgodnie, z którym przekształcenie w danej sprawie prawa zastawniczego w zastaw kaucyjny jest niedopuszczalne. Zarzucił temu Sądowi, że bezpodstawnie przyjął, iż w przypadku, gdy zastawem zabezpieczona jest wierzytelność o znacznej wysokości, najwyższą sumę zabezpieczona stanowi kwota tej wierzytelności. Podniósł także, że żaden przepis prawa nie wyłącza dopuszczalności zmiany zastawu.

Nie zgodził się z poglądem Sądu Najwyższego, iż w ramach art. 18 ust. 1 wyłączona jest w ogóle możliwość modyfikacji ustanowionego zastawu, a ponadto stwierdził, iż ochrona osób trzecich nie stanowi argumentu, który przemawiałby za ograniczeniem możliwości przekształcenia zastawu, ze względu na treść art. 248 § 2 k.c.

W świetle wyżej wskazanych argumentów glosator doszedł do wniosku, że stanowisko Sądu Najwyższego jest nieuzasadnione. W jego ocenie, w okolicznościach rozpoznawanej sprawy, strony mogły na podstawie art. 18 ust. 1, przekształcić prawo zastawnicze w zastaw „kaucyjny”. Nie sposób przekształcenia zastawu, jak wskazał, lecz sprzeczność z zasadą szczegółowości mogłaby stanowić podstawę do stwierdzenia nieważności tej klauzuli, gdyż strony na gruncie postanowiły, że zastaw będzie zabezpieczał wiele i na dodatek nieskonkretyzowanych wierzytelności. Nieważność nie nastąpiłaby jednak z chwilą zawarcia umowy zastawniczej, a chwilą przekształcenia się zastawu, tj. z chwilą wygaśnięcia wierzytelności pierwotnie zabezpieczonej. Do czasu przekształcenia zastawu strony mogłyby „uratować” planowaną modyfikację przez konkretyzację wierzytelności, która miałaby być zabezpieczona.

Należy przypomnieć, że glosę do komentowanego orzeczenia napisał również J.Gołaczyński (OSP 2003, nr 5, poz. 59; *vide* omówienie w „Izbie Cywilnej” 2003, nr 6,

s. 26), M. Leśniak (PS 2003, nr 6, s. 141; *vide* omówienie w „Izbie Cywilnej” 2003, nr 7-8, s. 24), A. Stangret (Pr.Bank. 2003, nr 5, s. 33; *vide* omówienie w „Izbie Cywilnej” 2003, nr 7-8, s. 26 oraz J. Mojak i J. Widło, PS 2003, nr 9, s. 148; *vide* omówienie w „Izbie Cywilnej” 2003, nr 10, s. 20)

M.K.

*

Osobie, której dobra osobiste zostały naruszone publikacją prasową, przysługuje ochrona także wówczas, gdy autor publikacji dochował staranności i rzetelności przy zbieraniu i wykorzystaniu materiałów prasowych.

Naruszenie przez dziennikarza obowiązku ochrony dóbr osobistych, upoważnia osobę pokrzywdzoną – nawet wówczas, gdy dziennikarz zachował szczególną ostrożność i rzetelność przy zbieraniu i wykorzystywaniu materiałów prasowych – do skutecznego poszukiwania tej ochrony na drodze sądowej.

teza urzędowa opublikowana w OSNC

Osobie, której dobra osobiste zostały naruszone publikacją prasową, przysługuje ochrona także wówczas, gdy autor publikacji dochował staranności i rzetelności przy zbieraniu i wykorzystaniu materiałów prasowych.

(wyrok z dnia 7 listopada 2002 r., II CKN 1293/00, G. Bieniek, T. Bielska-Sobkowicz, M. Grzelka, OSNC 2004, nr 2, poz. 27; IC 2003, nr 7-8, s. 41; MoP 2003, nr 22, s. 1037; R.Pr. 2004, nr 2, s. 110)

Glosa

Joanny Sieńczyło-Chlabicz, Państwo i Prawo 2004, nr 4, s. 116

Glosowane orzeczenie dotyczy relacji między wolnością prasy i obowiązkiem informowania społeczeństwa a ochroną dóbr osób fizycznych (ochroną czci tych osób).

Glosatorka aprobuszając wypowiadziła się o tezie orzeczenia Sądu Najwyższego. W jej ocenie, dziennikarz obowiązany jest do zachowania szczególnej ostrożności i rzetelności przy zbieraniu materiałów prasowych, zwłaszcza sprawdzenia zgodności z prawdą uzyskanych wiadomości. Podkreśliła, iż ustawodawca wymaga od dziennikarzy staranności specjalnej, nieprzeciętnej, a więc wyższej od normalnie oczekiwanej w obrocie cywilnoprawnym. Obowiązek dziennikarza do zachowania należytej staranności oznacza kwalifikowaną staranność i rzetelność. Dziennikarz wypełnia obowiązek szczególnej staranności i rzetelności przy zbieraniu i wykorzystaniu materiałów tylko wówczas, gdy informacja pochodzi od osoby nie zainteresowanej w sprawie. W przeciwnym razie jego obowiązkiem jest przedstawienie także stanowiska strony przeciwnej albo sprawdzenie prawdziwości otrzymanej informacji. O braku szczególnej staranności dziennikarza świadczy m.in. odstąpienie od weryfikacji uzyskanych informacji, brak krytycyzmu w stosunku materiałów, brak sumienności przy ich wykorzystywaniu, jak również tendencyjność, niedokładność, stronniczość, brak przedstawienia stanowiska strony przeciwnej i brak obiektywizmu.

Ubocznie komentatorka zauważyła, iż Sąd Najwyższy nie wskazał kryteriów, którym odpowiadać ma krytyka dziennikarska skierowana *ad personam* i nie podjął próby określenia istotnego zagadnienia granic wolności prasy ze względu na poszanowanie dóbr osobistych.

M.K.

*

Wystawienie bankowego tytułu egzekucyjnego powoduje sytuację analogiczną do tej, jaką co do przerwania biegu przedawnienia wywołuje wniesienie pozwu o zapłatę. Tak samo jak pozew bankowy tytuł egzekucyjny stanowi przewidzianą prawem formę zgłoszenia powództwa. Brak w tym przypadku organu sądowego jest konsekwencją programowego ominięcia drogi sądowego postępowania rozpoznawczego.

teza opublikowana w OSP

Wystawienie bankowego tytułu egzekucyjnego przerywa bieg przedawnienia roszczenia nim objętego (art. 123 § 1 pkt 1 k.c. i art. 96 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Prawo bankowe, Dz.U. Nr 140, poz. 939 ze zm.).

(wyrok z dnia 15 listopada 2002 r., II CKN 986/00, G. Bieniek, T. Bielska-Sobkowicz, M. Grzelka, OSP 2003, nr 12, poz. 158; IC 2003, nr 6, s. 36)

Glosa

Marcina Kozaczka , Monitor Prawniczy 2004, nr 8, s. 377

W glosowanym orzeczeniu Sąd Najwyższy opowiedział się za koncepcją, według której już samo wystawienie bankowego tytułu egzekucyjnego jest czynnością przedsięwziętą przed sądem bezpośrednio w celu dochodzenia roszczenia i przerywa bieg przedawnienia na zasadzie art. 123 § 1 pkt 3 k.c. Przypisał temu tytułowi funkcję rozpoczęcia procedury sądowej, która przy aktywności procesowej dłużnika doprowadzić może do osądzenia stwierdzonego w nim roszczenia.

Zdaniem glosatora, w tym założeniu tkwi słabość przedstawionej argumentacji, samo bowiem wystawienie bankowego tytułu egzekucyjnego nie przesądza jeszcze tego, że bank podejmie dalsze kroki w postępowaniu klauzulowym. Bank może przestać na wystawieniu tytułu, co doprowadzi do sytuacji, w której dłużnik nie będzie mógł skorzystać ze środków obrony na etapie postępowania klauzulowego. Tak więc faktyczna możliwość zaprzeczenia roszczeniu stwierdzonemu w bankowym tytule egzekucyjnym pojawia się w zasięgu dłużnika dopiero od momentu wystąpienia przez bank z wnioskiem o wszczęcie egzekucji. Inaczej jest przy wniesieniu pozwu, gdzie pozwany może podjąć obronę w postępowaniu rozpoznawczym w celu uniemożliwienia wierzycielowi uzyskania tytułu wykonawczego.

Zdaniem autora, glosy przywilej banku w postaci uprawnienia do wystawiania bankowych tytułów egzekucyjnych ma charakter ograniczony i nie wywołuje skutków materialnoprawnych w postaci przerwania biegu przedawnienia. Ponadto nie budzi wątpliwości, że bank nie jest sądem ani innym organem w rozumieniu art. 123 § 1 pkt 1 k.c., a wystawienie bankowego tytułu egzekucyjnego nie wiąże się z uznaniem roszczenia. Przerwanie biegu przedawnienia przez wystawienie tego tytułu nie mieść się zatem w koncepcji przedawnienia przyjętej przez ustawodawcę.

W konkluzji autor zajął stanowisko, że ani wystawienie bankowego tytułu egzekucyjnego ani też nadanie mu klauzuli wykonalności nie przerywają biegu przedawnienia

Głosę do omawianego wyroku, także krytyczną, opracował wcześniej A. Marciniak (OSP 2003, nr 12, poz. 158; *vide* omówienie w „Izbie Cywilnej” 2004, nr 1, s. 41), a aprobującą A. Nowak (patrz niżej).

D.O.

Glosa

Artura Nowaka, Przegląd Sądowy 2004, nr 4, s. 155

Autor zwrócił uwagę, że teza glosowanego orzeczenia przecina toczony w literaturze spory dotyczące materialnoprawnych skutków wystawienia przez bank tytułu egzekucyjnego w trybie art. 96 Prawa bankowego. Praktyczny wymiar problemu sprowadzał się do odpowiedzi na pytanie dotyczące chwili, w której następuje przerwa biegu przedawnienia wierzytelności stwierdzonej omawianym tytułem egzekucyjnym. Glosator przypomniał dominujące poglądy występujące w orzecznictwie i literaturze, sprzeciwiające się powstaniu skutku materialnoprawnego w związku ze złożeniem wniosku o nadanie klauzuli wykonalności. Z aprobatą odniósł się do stanowiska Sądu Najwyższego, który przyłączył się do pozostającego w mniejszości poglądu nauki, dotyczącego chwili przerwy przedawnienia wierzytelności stwierdzonej tytułem egzekucyjnym. Według Sądu Najwyższego, można zaprezentować jeszcze dalej idący pogląd, że wystawienie bankowego tytułu egzekucyjnego skupia w sobie elementy wytoczenia powództwa oraz stwierdzenia, że określone świadczenie nadaje się do egzekucji.

Autor zaaprobował w szczególności umiejscowienie punktu ciężkości wykładni poruszanego problemu. Podniósł, że odwoływanie się ściśle do formuły "bezpośredniości", o której mowa w art. 123 § 1 pkt 1 k.p.c., stawia problem w niewłaściwej płaszczyźnie badawczej. Wyniki wykładni językowej nie dają się tu pogodzić z funkcją przywileju bankowego. Przyjęcie poglądu, że przerwa biegu przedawnienia następuje z chwilą złożenia wniosku o wszczęcie egzekucji (art. 796 § 1 k.p.c.) - w przypadku bankowego tytułu egzekucyjnego - stawiałaby wierzyciela w

gorszej sytuacji, niż ta, którą uzyskałby w procesie. Autor zwrócił uwagę, że wykładnia taka podawałaby w wątpliwość sens uprzywilejowania banku, polegającego na możliwości poddania się egzekucji na podstawie bankowego tytułu egzekucyjnego. Zgodził się zatem ze stanowiskiem zaprezentowanym w uzasadnieniu orzeczenia, że istnieje potrzeba szczególnego potraktowania wierzyciela w postępowaniu o nadanie klauzuli wykonalności ze względu na pewne odrębności tego postępowania, w którym realizuje on wierzytelność z pominięciem rozpoznawczej fazy procesu.

W konkluzji glosator uznał za budzące wątpliwości stanowisko, zgodnie z którym pozostająca poza żadną kontrolą czynność banku polegająca na wystawieniu tytułu egzekucyjnego przerywa bieg przedawnienia wierzytelności bankowej. Sformułował postulat zmiany obowiązującego stanu prawnego poprzez uzależnienie skuteczności poddania się egzekucji przez dłużnika banku od zawarcia w jego oświadczeniu ostatecznego terminu, w którym bank mógłby wystąpić z wnioskiem do sądu o nadanie klauzuli wykonalności tytułowi egzekucyjnemu. Autor widzi także potrzebę zawarcia w przepisach części ogólnej kodeksu cywilnego osobnego przepisu, statuującego przerwę przedawnienia wierzytelności stwierdzonych pozasądowym tytułem egzekucyjnym.

E.S.

*

Postanowienie umowy zastrzegające rażąco wygórowane odsetki jest nieważne w takiej części, w jakiej – w okolicznościach sprawy – zasady współzycia społecznego ograniczają zasadę swobody umów (art. 353¹ k.c. w związku z art. 58 § 2 i 3 k.c.).

(wyrok z dnia 8 stycznia 2003 r., II CKN 1097/00, H. Ciepła, G. Bieniek, J. Górowski, OSNC 2004, nr 4, poz. 55; MoP 2003, nr 19, poz. 891, BSN 2003, nr 7, s. 9, Wok. 2003, nr 9, s. 6)

Glosa

Tomasza Justyńskiego, OSP 2004, nr 4, poz. 52

W glosie autor zgodził się ze stanowiskiem Sądu Najwyższego i podkreślił wagę wyraźnego określenia przez Sąd Najwyższy zakresu nieważności umownego postanowienia zastrzegającego rażąco wygórowane odsetki, glosator zwrócił jednak uwagę na kilka kwestii poruszonych w motywach wyroku mniej lub bardziej związanych z jego tezą. Wskazał mianowicie, że wprawdzie art. 58 § 2 k.c. wyklucza stosowanie przepisu art. 5 k.c. przy ocenie zgodności czynności prawnej z zasadami współżycia społecznego, jednak dzieje się tak nie dlatego, jak wskazał Sąd Najwyższy, że jest to przepis szczególny, ale przede wszystkim z tego względu, że art. 5 dotyczy wykonywania prawa, natomiast art. 58 § 2 k.c. kształtowania treści czynności prawnej. Czynność prawna sprzeczna z kryteriami art. 58 § 2 k.c. będzie więc nieważna zanim dojdzie jeszcze do wykonywania prawa, o którym mowa w art. 5 k.c.

W dalszej części autor odniósł się do kwestii możliwego zastosowania instytucji wyzysku z art. 388 k.c. w wypadku zastrzeżenia nadmiernych odsetek. Stwierdził, że instytucja ta nie nadaje się do zastosowania w wypadku umowy pożyczki, a tym bardziej w wypadku zastrzeżenia odsetek za opóźnienie. Przypomniał, że wyzysk odnosi się do umów wzajemnych, a przecież zastrzeżenie odsetek za opóźnienie świadczeniem wzajemnym nie jest. Również umowa pożyczki, nawet odpłatnej, nie jest umową wzajemną.

Wracając do istoty rozstrzygnięcia glosator zwrócił uwagę, że Sąd Najwyższy trafnie uznał, iż nieważnością nie jest dotknięte całe postanowienie, ale dochodzi tu jedynie do stosownej redukcji ich wysokości. Zaznaczył jedynie, że początek odnośnego wyводу Sądu Najwyższego może być w tym zakresie mylący. Ponadto wskazał, że słuszne jest rozwianie wątpliwości, iż kryterium wyznaczającym poziom redukcji odsetek nie jest wysokość odsetek ustawowych. Na końcu uznał za w pełni przekonujące stanowisko Sądu Najwyższego, że odwołanie się do zasad współżycia społecznego zarówno w art. 353¹ k.c., jak i w art. 58 k.c. ma charakter uniwersalny i dotyczy tak do obrotu powszechnego, jak i profesjonalnego, do którego należy jedynie stosować surowsze kryteria ocen z punktu widzenia uczciwości, rzetelności czy obowiązku zachowania lojalności.

M.D.

1. Przepis art. 151 § 4 k.s.h. nie wyłącza przewidzianej w art. 299 k.s.h. odpowiedzialności w stosunku do członków zarządu będących zarazem wspólnikami spółki z ograniczoną odpowiedzialnością.

2. Wymaganie bezskuteczności egzekucji na gruncie art. 299 k.s.h. nie może być rozumiane schematycznie i nie ma potrzeby kierowania egzekucji do tych składników majątku spółki, z których uzyskanie zaspokojenia jest w istniejących okolicznościach nierealne.

3. Na równi z wykazaniem, że wniosek o ogłoszenie upadłości spółki został złożony we właściwym czasie, należy potraktować wykazanie przez członków zarządu, że podczas pełnienia przez nich swych funkcji w ogóle nie było podstaw do wystąpienia z wnioskiem o ogłoszenie upadłości lub z podaniem o wszczęcie postępowania układowego.

4. Odpowiedzialność członków zarządu jest wyłączona w odniesieniu do zobowiązań spółki, które powstały już po zgłoszeniu wniosku o ogłoszenie upadłości.

wersja opublikowana w Biuletynie Sądu Najwyższego

Przepis artykułu 159 § 3 k.h. (art. 151 § 4 k.s.h.) nie wyłącza przewidzianej w art. 298 § 1 k.h. (art. 299 § 1 k.s.h.) odpowiedzialności w stosunku do członków zarządu będących zarazem wspólnikami spółki z ograniczoną odpowiedzialnością.

(wyrok z dnia 14 lutego 2003 r., IV CKN 1779/00, M. Bączyk, M. Wysocka, K. Zawada, BSN 2003, nr 7, s. 13; MoP 2003, nr 23, s. 1090; Pr.Spótek 2004, nr 4, s. 55)

Glosa

Adama Karolaka, Prawo Spółek 2004, nr 4, s. 55

Głosowane orzeczenie Sądu Najwyższego dotyczy problematyki odpowiedzialności członków zarządu za zobowiązania spółki z o.o. w sytuacji, w której bezskuteczna jest egzekucja tych zobowiązań od samej spółki (art. 298 k.h., art. 299 k.s.h.).

Glosator podzielił pogląd Sądu Najwyższego, że przepis art. 151 § 4 k.s.h. nie wyłącza w żaden sposób przewidzianej w art. 299 k.s.h. odpowiedzialności w stosunku do członków zarządu będących zarazem wspólnikami spółki z o.o. Odpowiedzialność członka zarządu będącego jednocześnie wspólnikiem spółki, jak wskazał, nie wynika ze statusu bycia wspólnikiem, a statusu bycia członkiem zarządu. Fakt posiłkowej odpowiedzialności członka zarządu będącego zarazem wspólnikiem spółki z o.o. za zobowiązania tej spółki nie przełamuje zasady nieodpowiedzialności wspólników za zobowiązania spółek kapitałowych.

W dalszej części opracowania, komentator dokonał wykładni terminu „bezskuteczność egzekucji” zawartego w przepisie art. 299 k.s.h., stwierdzając, iż jest to stan w którym pozostały niezaspokojone zobowiązania, których nie można wyegzekwować od samej spółki. Rozróżnił kwestię rzeczywistej niemożności wyegzekwowania zobowiązania od spółki, która dotyczyć musi całego majątku spółki, od faktycznego prowadzenia przewidzianego prawem postępowania wymuszającego realizację zobowiązania, które nie musi zostać skierowane do wszystkich składników majątku spółki, aby można było uznać, iż wystąpił stan bezskuteczności egzekucji, o którym mowa w art. 299 k.s.h.

Autor glosy podzielił pogląd Sądu Najwyższego i zdecydowanej większości doktryny, że wierzyciel, który dochodzi swoich roszczeń na podstawie art. 299 k.s.h. nie musi wykazać, iż wyczerpał wszystkie możliwe sposoby egzekucji. Dopuszczalne jest bowiem, jak wskazał, zarówno całkowite zwolnienie wierzyciela z obowiązku wszczynania własnego postępowania egzekucyjnego w sytuacji, gdy oczywista jest niemożność jego skutecznego przeprowadzenia, jak i przeprowadzenie przez wierzyciela bezskutecznej egzekucji jedynie w stosunku do części majątku spółki, jeżeli tylko przy użyciu innych dowodów wykazane zostanie, że również inne sposoby egzekucji nie doprowadziłyby do całkowitego lub częściowego zaspokojenia wierzyciela spółki.

Glosator skonstruował ogólną zasadę, w myśl której przesłanka bezskuteczności egzekucji w rozumieniu art. 299 k.s.h. jest spełniona wówczas, gdy w

postępowaniu wszczętym przez wierzyciela spółki z o.o. przeciwko członkowi jej zarządu zostanie w sposób oczywisty wykazane, że cały majątek takiej spółki w żadnym razie nie pozwala na zaspokojenie należności dochłodzonej przez tegoż wierzyciela. Sytuację, w której majątek spółki stanowi jedną wierzytelność, a sama spółka nie była w stanie jej wyegzekwować, należy uznać za objętą zakresem pojęcia „egzekucja bezskuteczna” w rozumieniu powyżej przedstawionym. Egzekucja przeciwko spółce jest bowiem bezskuteczna, nie tyle gdy nie ma ona w ogóle żadnego majątku, lecz raczej, gdy nie ma ona majątku z którego można zaspokoić wierzycieli.

Autor glosy zaaprobował także pogląd Sądu Najwyższego, że na równi z wykazaniem, iż wniosek o ogłoszenie upadłości został złożony we właściwym czasie, należy potraktować wykazanie przez członków zarządu, że podczas pełnienia przez nich swych funkcji w ogóle nie było podstaw do wystąpienia z wnioskiem o ogłoszenie upadłości lub z podaniem o wszczęcie postępowania układowego. Wykazanie tej ostatniej okoliczności oznacza stwierdzenie nieistnienia związku przyczynowego między sprawowaniem funkcji członka zarządu a szkodą doznaną przez wierzyciela.

Pojęcie szkody w rozumieniu art. 299 § 2 k.s.h., jak wskazał glosator, należy odnieść do stanu pogorszenia możliwości zaspokojenia wierzyciela z majątku spółki zaistniałego wskutek niezgłoszenia we właściwym czasie wniosku o wszczęcie postępowania układowego lub upadłościowego. Brak szkody oznacza tu brak uszczerbku dla wierzyciela wynikający z porównania rzeczywiście zaistniałej sytuacji z hipotetyczną sytuacją, której członkowie zarządu zgłosili we właściwym czasie stosowny wniosek. Odpowiedzialność członków zarządu odnosi się zatem do różnicy w potencjale majątkowym spółki powstałej przez niezgłoszenie we właściwym czasie jednego z w/w wniosków. W odniesieniu do członków zarządu pełniących swą funkcję w czasie, w którym brak było podstaw do ogłoszenia upadłości, brak jest nie tylko związku przyczynowego, ale przede wszystkim szkody wierzyciela w rozumieniu przyjętym na gruncie art. 299 k.s.h. oraz winy członków zarządu stanowiących konieczne przesłanki odpowiedzialności uregulowanej w tym przepisie. Reasumując tę część wywodów glosator podzielił pogląd Sądu Najwyższego, że odpowiedzialność przewidzianą w art. 299 k.s.h. ponoszą osoby które były formalnie do zarządu powołane i pełniły te funkcję w czasie właściwym dla ogłoszenia upadłości.

Autor glosy nie w pełni zgodził się z poglądem, że odpowiedzialność członków zarządu na podstawie art. 299 k.s.h. jest wyłączona w odniesieniu do zobowiązań

spółki, które powstały już po zgłoszeniu wniosku o ogłoszenie upadłości. Stwierdził, że nie jest słuszny argument, iż zgłoszenie wniosku o ogłoszenie upadłości poprzedzające powstanie zobowiązania jest zgłoszeniem wniosku we właściwym czasie. Jak podkreślił, nie można bowiem wykluczyć sytuacji, że zgłoszenie takie winno nastąpić wcześniej, niż rzeczywiście miało miejsce, a zatem, że obiektywnie nie nastąpiło we właściwym czasie, jak i tego, że zobowiązanie które powstało już po zgłoszeniu wniosku o ogłoszeniu upadłości, powstało właśnie dlatego, że wniosek taki nie został złożony wcześniej. Sam fakt powstania zobowiązania już po złożeniu wniosku o ogłoszenie upadłości nie powinien, zwalniać członków zarządu z odpowiedzialności za zobowiązania spółki, zważywszy, że wniosek taki może zostać złożony także przez wierzycieli spółki.

Reasumując glosator stwierdził, iż również w odniesieniu do zobowiązań powstałych po zgłoszeniu wniosku o ogłoszenie upadłości spółki należy w konkretnym stanie faktycznym badać przesłanki pozytywne i negatywne odpowiedzialności członków zarządu za te zobowiązania niż wyłączać tę odpowiedzialność jedynie z uwagi na fakt, kiedy dane zobowiązanie powstało.

M.K.

*

Według art. 336 k.c., o posiadaniu i jego postaci decyduje wyłącznie sposób władania rzeczą. Bieg zasiedzenia na rzecz Skarbu Państwa nieruchomości objętej w posiadanie samoistne w wyniku wadliwego wykonania dekretu PKWN z dnia 12 grudnia 1944 r. o przejęciu niektórych lasów na własność Skarbu Państwa (Dz.U. Nr 15, poz. 82 ze zm.) nie rozpoczynał się dopóty, dopóki właściciele nieruchomości nie mogli efektywnie dochodzić na drodze prawnej jej zwrotu.

(postanowienie z dnia 9 maja 2003 r., V CK 13/03, B. Czech, J. Górski, K. Zawada, OSP 2004, nr 4, poz. 53; IC 2003, nr 4, s. 37)

Glosa

Stanisława Rudnickiego, OSP 2004, nr 4, poz. 53

Autor glosy, aprobuując samo rozstrzygnięcie Sądu Najwyższego, nie zgodził się z przedstawioną argumentacją. Wskazał, że pozostaje ona w opozycji do poglądu Sądu Najwyższego wyrażonego w uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 21 września 1993 r., III CZP 72/93 (OSNCP 1994, nr 3, poz. 49) głoszącego, że do okresu zasiedzenia nieruchomości przez Skarb Państwa nie wlicza się okresu władania przez organy państwowe lub państwowe osoby prawne, wykonywanego w ramach uprawnień państwa jako podmiotu prawa publicznego, mimo istnienia tytułu własności uznanego następnie za nieistniejący.

Glosator odniósł się do tła historycznego i wskazał, że w poprzednim ustroju w wyniku przymusu państwowego, nazywanego powszechnie wykonywaniem przez państwo *imperium*, dokonano bezprawnego odjęcia własności i przejęcia przez państwo władania, ale także uniemożliwiono właścicielom dochodzenie ich praw. Powstały wtedy stany faktyczne władania nie objęte hipotezą przepisów o zasiedzeniu, w których nieposiadającym właścicielom przysługują środki sądowej ochrony własności. W odniesieniu do kwestii charakteru władania rzeczą zabraną właścicielowi przez państwo Sąd Najwyższy we wspomnianej uchwale orzekł, że rzecz objęta przez państwo we władanie w ramach sprawowanych zadań publicznych może stać się przedmiotem posiadania przez wprowadzenie jej do obrotu cywilnego albo na podstawie szczególnej podstawy prawnej. Konieczność uzyskania podstawy prawnej dla aktów dokonywanych w ramach *imperium* wyklucza samowolną zmianę uzyskanego w tym trybie władztwa i przekształcenie go w posiadanie prawa cywilnego.

Mając zatem na względzie, że Sąd Najwyższy w glosowanym orzeczeniu sam stwierdził, iż Skarb Państwa zawładnął sporną nieruchomością w następstwie wadliwego wykonania dekretu PKWN z 12 grudnia 1944 r., gdy spór ten podlegałby rozpoznaniu na drodze administracyjnej, a przy czym nie istniało wówczas sądownictwo administracyjne ani sądowa kontrola decyzji administracyjnych, trudno jest w ocenie glosatora uznać za prawidłową wykładnię art. 172 w związku z art. 336 k.c., przyznającą władaniu sporną nieruchomością przez Skarb Państwa charakter samoistnego posiadania.

M.D.

Używanie – zgodnie z przepisami ustawy z dnia 31 stycznia 1985 r. o znakach towarowych (Dz.U. Nr 5, poz. 17 ze zm., obecnie art. 120-173 ustawy z dnia 30 czerwca 2000 r. - Prawo własności przemysłowej, Dz.U. z 2001 r. Nr 49, poz. 508 ze zm.) – znaku towarowego, na który wydane zostało świadectwo ochronne, nie stanowi czynu nieuczciwej konkurencji.

(wyrok z dnia 9 maja 2003 r., V CKN 219/01, B. Czech, J. Górowski, K. Zawada, MoP 2004, nr 3, s. 135, BSN 2003, nr 11, s. 10)

Glosa

Mariana Kępińskiego, OSP 2004, nr 4, poz. 54

Autor nie podzielił poglądu Sądu Najwyższego i wskazał, że w glosach do innych orzeczeń, dotyczących tej problematyki, starał się poddać w wątpliwość stanowisko Sądu Najwyższego, że stan rzeczy wynikający z rejestracji zawsze zasługuje na ochronę w świetle zasad słuszności, na których w ostatecznym rachunku opiera się ustawa o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji. Glosator zwrócił uwagę, że okoliczności sprawy dowodzą, iż opieranie się na pierwszeństwie zgłoszenia często prowadzi do orzeczeń niesłusznych, a względy formalne nie mogą przesłaniać istoty zabiegów przedsiębiorcy, który robi wszystko, aby wprowadzić w błąd nabywców towaru co do jego pochodzenia. Autor wyraził zapatrywanie, że chociaż sąd powszechny nie może orzec o nieważności dokonanej już rejestracji znaku, to jednak ma prawo zakazać używania znaku, który mimo rejestracji jest znakiem godzącym w dobre obyczaje w obrocie, a zwłaszcza jak w danym wypadku znakiem mylącym. Nie przekonuje przy tym argument, że w takiej sytuacji nie występuje bezprawność, albowiem w oczywisty sposób nastąpiło nadużycie prawa.

Za chybiony autor glosy uznał też argument, że skutkiem rejestracji znaku nie zarejestrowanego przez inną osobę, prawo do tego znaku na tle przepisów ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji ustaje. Wręcz przeciwnie, przepisy tej ustawy nadal chronią przedsiębiorcę, który wcześniej zaczął używać znak. Problem polega jedynie na tym, czy pierwszeństwo daje się prawu z używania znaku, czy prawu z rejestracji.

*

Jeżeli dziennikarz, działając w obronie interesu społecznie uzasadnionego, zachował szczególną staranność i rzetelność przy zbieraniu i wykorzystaniu materiału prasowego (art. 12 ust. 1 pkt 1 Prawa prasowego), jego opublikowanie nie jest działaniem bezprawnym (art. 24 § 1 k.c.) także wtedy, gdy okaże się, że materiał ten zawiera informacje nieprawdziwe.

(wyrok z dnia 14 maja 2003 r., I CKN 463/01, T. Wiśniewski, M. Sychowicz, M. Wysocka, OSP 2004, nr 2, poz. 22; BSN 2003, nr 11, s. 11)

Glosa

Radosława Tymca, Państwo i Prawo 2004, nr 4, s. 120

Glosowane orzeczenie Sądu Najwyższego dotyczy problematyki związanej z ochroną dóbr osobistych (ochrony czci), naruszonej publikacją materiału prasowego. Glosator przedstawił kwestie związane z naruszeniem dóbr osobistych i bezprawnością działania naruszającego, tj. przesłanki udzielenia ochrony z art. 24 k.c. Sklasyfikował wypowiedzi dziennikarskie na prawdziwe i fałszywe oraz na prawdziwe i jednocześnie nieznieślawiające, prawdziwe i jednocześnie znieślawiające, fałszywe i jednocześnie nieznieślawiające oraz fałszywe i jednocześnie znieślawiające. Zdaniem glosatora, tylko rozpowszechnianie wypowiedzi opisowych, które są jednocześnie fałszywe i znieślawiające może prowadzić do odpowiedzialności ich autora do za naruszenie czci, co jednak nie wyklucza jego odpowiedzialności za naruszenia innego dobra osobistego. Dochowanie lub niedochowanie należytej staranności przez dziennikarza, jak zauważył, nie powinno być rozważane na płaszczyźnie bezprawności zachowania, lecz na płaszczyźnie winy *sensu stricto*, w przeciwnym razie opublikowanie materiału prasowego po wyczerpaniu dostępnych dziennikarzowi możliwości sprawdzenia jego zawartości nie rodziłoby jakiegokolwiek odpowiedzialności.

W dalszej części, glosator zaprezentował dotychczasową linię orzeczniczą Sądu Najwyższego zgodnie, z którą zachowanie należytej staranności i rzetelności

przy zbieraniu i wykorzystywaniu materiałów prasowych nie może odebrać człowiekowi prawa żądania złożenia oświadczenia o odpowiedniej treści i w odpowiedniej formie (art. 24 § 1 k.c.), przy czym jednocześnie wskazał, iż w glosowanym orzeczeniu Sąd Najwyższy odstąpił od tej dotychczasowej linii orzeczniczej uznając, że dołożenie należytej staranności i rzetelności przy zbieraniu i wykorzystywaniu materiału prasowego jest przesłanką egzoneracyjną.

W ocenie glosatora, rzetelnego informowania nie można utożsamiać z prawdziwym przedstawieniem opisywanych zjawisk, a jednocześnie opublikowania nieprawdy z nierzetelnością dziennikarską. To co jest uważane za prawdziwe w danej chwili, a jednocześnie za rzetelne, nie może stać się automatycznie nierzetelnym, tylko dlatego, że później wyszły na jaw nowe okoliczności, jeżeli tylko nie było możliwe ich ustalenie przy zachowaniu należytej staranności do chwili publikacji.

Wstrzymywanie publikacji do czasu ostatecznego zweryfikowania wszystkich stawianych w niej zarzutów krępowałoby w sposób istotny funkcjonowanie prasy i uniemożliwiałoby jej spełnianie wyznaczonych społecznie doniosłych funkcji. Zdaniem glosatora, w imię wolności słowa można, a nawet trzeba zgodzić się na publikację materiałów niezweryfikowanych, jednakże gdyby okazało się następnie, że podane informacje są nieprawdziwe, to dziennikarz, który nadal chce uchodzić za rzetelnego, powinien natychmiast publicznie odwołać swoje twierdzenia. Od tego bowiem momentu dziennikarz nie tylko nie może powtarzać swoich twierdzeń, lecz musi jeszcze uczynić wszystko co nakazane, aby skorygować fałszywe wrażenie, nawet jeżeli uprzednio jego działanie podjęte było w ramach uzasadnionego interesu. Z chwilą dopełnienia przez dziennikarza czynności potrzebnych do usunięcia skutków naruszenia dóbr zniesławionego, następuje likwidacja skutku w postaci naruszenia dobra osobistego.

Glosy do komentowanego wyroku napisali także: Z. Radwański (OSP 2004, nr 2, poz. 22; *vide* omówienie w „Izbie Cywilnej” 2004, nr 3, s. 25) oraz T. Grzeszak (PPH 2004, nr 3, s. 55; *vide* omówienie w „Izbie Cywilnej” 2004, nr 4, s. 32).

M.K.

Przed powstaniem szkody nie może rozpocząć się bieg określonego w art. 442 § 1 zdanie drugie k.c. terminu przedawnienia roszczenia o jej naprawienie.

(wyrok z dnia 21 maja 2003 r., IV CKN 378/01, S. Dąbrowski, M. Kocon, H. Pietrzkowski, OSP 2004, nr 4, poz. 55)

Glosa

Mirosława Nesterowicza, OSP 2004, nr 4, poz. 55

W glosie autor obszernie omówił dotychczasowe poglądy judykatury i piśmiennictwa, stwierdzając, że rozważane zagadnienie było sporne i wywoływało rozbieżności. Komentowane orzeczenie prezentuje, zdaniem glosatora, nową linię orzecznictwa i trafnie odwołuje się do art. 120 § 1 k.c., mówiąc, że dopóki szkoda nie powstanie, roszczenie o jej naprawienie w ogóle nie istnieje. Powstaje jednak wątpliwość, czy taka teza ma pełne oparcie w art. 442 § 1 zdanie drugie k.c., ponadto, paradoksalnie, dla obu stanowisk tak wcześniejszego przeciwnego jak i obecnego można znaleźć argumenty w zależności od przyjętej wykładni gramatycznej lub funkcjonalnej i celowościowej. Autor dostrzegł, że dawne stanowisko było ugruntowane i nie można go uznać za błędne, a obecne stawia nacisk na inne argumenty i inny punkt widzenia. Ze względu więc na wagę sprawy i rozbieżności poglądów dobrze byłoby, aby nowe zapatrywanie zostało przyjęte w drodze uchwały składu siedmiu sędziów.

Podkreślając trafność stanowiska Sądu Najwyższego, glosator zauważył, że nie sposób nie przyznać racji argumentowi, iż akceptacja poglądu, że roszczenie może się przedawnić zanim powstanie, prowadziłyby nieraz do bardzo krzywdzących skutków, zwłaszcza że chodzi o szkodę wyrządzoną czynem niedozwolonym. Wyraził przy tym obawę, czy orzeczenie Sądu Najwyższego nie spotka się z krytyką, że tworzy prawo.

M.D.

Samodzielny zakład opieki zdrowotnej ma zdolność układową.

(postanowienie z dnia 26 kwietnia 2002 r., IV CKN 1667/00, F. Barczewska, T. Bielska-Sobkowicz, J. Frąckowiak, OSNC 2003, nr 5, poz. 65; BSN 2002, nr 11, s. 12; R.Pr. 2003, nr 3, s. 124)

Glosa

Piotra Bielskiego, Rejent 2004, nr 2, s. 139

W glosowanym orzeczeniu Sąd Najwyższy przyjął, że samodzielny zakład opieki zdrowotnej jest przedsiębiorcą, a ponadto wyraził pogląd zawarty w tezie postanowienia. Autor zarzucił w pierwszej kolejności, że teza została sformułowana nieprecyzyjnie w tym sensie, iż przedmiotem rozstrzygnięcia Sądu Najwyższego była zdolność układowa nie samodzielnego zakładu opieki zdrowotnej, lecz samodzielnego publicznego zakładu opieki zdrowotnej.

Odnosząc się do kwestii ustalenia, czy taki zakład jest przedsiębiorcą, glosator obszernie przedstawił regulacje dotyczące pojęcia przedsiębiorcy (podmiotu gospodarczego) w różnych aktach prawnych. Wyraził pogląd, że pojęcie przedsiębiorcy, zdefiniowane w ustawie o działalności gospodarczej, należało uznać za uniwersalne dla całego systemu prawa. W przepisach ustrojowych dotyczących poszczególnych przedsiębiorców mogły występować odmienne cechy pojęcia przedsiębiorcy, ale powinny się one odnosić wyłącznie do przedsiębiorców z mocy prawa. Autor przychylił się do poglądu wyrażonego w uzasadnieniu orzeczenia, że udzielanie świadczeń zdrowotnych i promocja zdrowia (art. 1 ust. 1 ustawy o zakładach opieki zdrowotnej) przez niepubliczne zakłady opieki zdrowotnej mogą być uznane za działalność gospodarczą w rozumieniu art. 2 ust. 1 ustawy o działalności gospodarczej także w odniesieniu do samodzielnego publicznego zakładu opieki zdrowotnej.

Glosator zwrócił uwagę na art. 8a ustawy o z.o.z., stanowiący, że do zakładów opieki zdrowotnej nie stosuje się przepisów ustawy o działalności gospodarczej. Wskazał na konsekwencje przyjęcia takiego rozwiązania i problemy z tego wynikające. Przyjął, że we wskazanym przepisie chodzi nie o wyłączenie stosowania

całej ustawy o działalności gospodarczej do zakładów opieki zdrowotnej, lecz o wyłączenie tylko przepisów tej ustawy dotyczących warunków podejmowania i prowadzenia działalności gospodarczej. Prowadzący zakłady opieki zdrowotnej utrzymaliby zatem status przedsiębiorców, co dotyczyłoby także samodzielnego publicznego zakładu opieki zdrowotnej.

Autor, odnosząc się do poglądu zaprezentowanego w tezie orzeczenia, stwierdził, że chociaż jest on *prima facie* formalnie poprawny, to nie uwzględnia jednak całokształtu regulacji Prawa o postępowaniu układowym, Prawa upadłościowego oraz art. 60 ustawy o z.o.z. Glosator stwierdził, że wnioski płynące z wykładni systemowej wskazują, że przyznanie zdolności układowej samodzielnemu publicznemu zakładowi opieki zdrowotnej nie zapewnia osiągnięcia celów postępowania układowego. Wierzyciele tego zakładu w żadnym razie nie mogą być zainteresowani uczestnictwem w postępowaniu układowym i głosowaniem za przyjęciem układu, ponieważ zgodnie z art. 60 ustawy o z.o.z. wszystkie zobowiązania samodzielnego publicznego zakładu opieki zdrowotnej, których on sam nie jest w stanie wykonać, pokryte zostaną ze środków publicznych przez organ założycielski tego zakładu.

W konsekwencji autor nie podzielił stanowiska Sądu Najwyższego i uznał, że samodzielny publiczny zakład opieki zdrowotnej nie ma zdolności układowej.

E.S.

*

Nie ma podstaw do odrzucenia na podstawie art. 199 § 1 pkt 1 k.p.c. pozwu o zwrot świadczenia wzajemnego oddzielonego w masie upadłości od innego majątku lub o zwrot świadczenia wzajemnego nie oddzielonego w masie upadłości, którym masa się wzbogaciła (art. 59 § 2 zdanie pierwsze Prawa upadłościowego). O tym, czy powód domaga się zwrotu świadczenia wzajemnego oddzielonego w masie upadłości od innego majątku lub zwrotu świadczenia wzajemnego nie oddzielonego w masie upadłości od innego majątku, którym masa się wzbogaciła, rozstrzyga wyłączne treść żądania pozwu i przytoczone na jego poparcie twierdzenia; nie może tu mieć natomiast żadnego znaczenia ocena zasadności żądania pozwu.

(postanowienie z dnia 18 października 2002 r., V CK 225/02, Z. Kwaśniewski, L. Walentynowicz, K. Zawada, OSP 2004, nr 4, poz. 51; IC 2003, nr 6, s. 45)

Glosa

Feliksa Zedlera, OSP 2004, nr 4, poz. 51

Glosator podzielił pogląd Sądu Najwyższego, wskazując, że orzeczenie budzi szersze refleksje, wykraczające poza problematykę prawa upadłościowego, które odnoszą się w ogólności do podstaw odrzucenia pozwu. Dotyczy to w istocie samej konstytucyjnej zasady dostępu do ochrony sądowej, która jest przyznawana każdemu, odrzucenie zamyka bowiem ten dostęp, a możliwość stosowania przy odrzuceniu trybu niejawnego nie pozwala zainteresowanemu podmiotowi na obronę praw. Taki tryb odrzucenia pozwu nie odpowiada zasadom postępowania sądowego określonym w art. 45 Konstytucji, a także art. 6 Europejskiej konwencji o ochronie praw człowieka i obywatela. Z tych względów wykładnia przepisów dotyczących odrzucenia pozwu nie powinna mieć charakteru rozszerzającego. Jednak, jak zauważył autor glosy, w praktyce dochodzi do nadużywania instytucji odrzucenia pozwu. Tendencja taka występuje także w części orzecznictwa Sądu Najwyższego, w którym zdarzają się orzeczenia dopuszczające w zbyt szerokim zakresie możliwości odrzucenia pozwu na podstawie merytorycznej oceny sprawy albo też na podstawie wyboru niewłaściwego trybu dochodzenia roszczeń. Glosator zwrócił uwagę, że w świetle redakcji art. 130 § 1 zdanie drugie k.p.c. wybór przez stronę wadliwego trybu dochodzenia roszczenia nie może być w ogóle podstawą odrzucenia pozwu. Taką podstawą nie może też być bezzasadność powództwa, nawet jeżeli jest to bezzasadność oczywista. Takiego stanu nie można podciągać pod niedopuszczalność drogi sądowej; sąd powinien badać, czy sprawa ma charakter sprawy cywilnej pod kątem art. 1 w związku z art. 2 k.p.c. i oceniać go na podstawie przedstawionych przez stronę żądań i okoliczności. Bez znaczenia powinno być przy tym, czy okoliczności te w ogóle istnieją.

M.D

Komornik jest legitymowany do złożenia w interesie i na rzecz wierzyciela wniosku o dokonanie w księdze wieczystej wpisu o wszczęciu egzekucji z nieruchomości. W razie przyłączenia się kolejnego wierzyciela do postępowania wszczętego wcześniej, komornik, ani kolejny wierzyciel nie mogą żądać powtórzenia wpisu o wszczęciu egzekucji. Nie wyłącza to uprawnień wierzyciela wynikającego z art. 626² § 5 k.p.c.

(uchwała z dnia 16 czerwca 2003 r., III CZP 31/03, S. Dąbrowski, B. Myszk, E. Skowrońska-Bocian, BSN 2003, nr 6, s. 5; MoP 2003, nr 14, s. 627; Wok. 2003, nr 10, s. 7; Wok. 2004, nr 1, s. 3)

Glosa

Marka Lewandowskiego, Rejent 2004, nr 2, s. 156

Glosowana uchwała dotyczy zagadnienia wywołującego w piśmiennictwie i judykaturze rozbieżności co do statusu procesowego komornika w postępowaniu o wpis ostrzeżenia o wszczęciu egzekucji z nieruchomości. Rozbieżności te wynikają z zawartego w art. 924 k.p.c. zwrotu „komornik przesyła wniosek”, a także mogą wiązać się z uchYLENIEM art. 38 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece oraz wejściem w życie art. 626² § 5 k.p.c.

Autor zaakceptował w zasadzie stanowisko zaprezentowane przez Sąd Najwyższy, a w glosie zajął się przedstawieniem pogłębionej argumentacji, która legła u jego podstaw. Wskazał, że w komentowanej uchwale trafnie przyjęto, iż uchYLENIE art. 38 ustawy o księgach wieczystych i hipotece oraz wejście w życie art. 626² § 5 k.p.c. nie zmieniło charakteru unormowania przewidzianego w art. 924 k.p.c. jako regulacji szczególnej (*lex specialis*).

Zdaniem glosatora, zastrzeżenia wywołuje stwierdzenie, że złożenie wniosku przez komornika następuje w interesie i na rzecz wierzyciela. W jego ocenie, stwierdzenie to w istocie niczego nie wyjaśnia, a jedynie eksponuje formalny charakter legitymacji procesowej komornika do złożenia wniosku o wpis o wszczęciu egzekucji. Autor zwrócił także uwagę, że złożenie tego wniosku przez komornika jest dokonywane w interesie i na rzecz nie tylko wierzyciela, ale też innych podmiotów – wierzycieli przyłączających się do egzekucji, czy osób trzecich zainteresowanych nabyciem nieruchomości.

Komentator posłużył się teorią piastowania urzędu dla wyjaśnienia pozycji procesowej komornika w postępowaniu przewidzianym w art. 924 k.p.c. Teoria ta uwzględnia samodzielny i niezależny w stosunku do uczestników postępowania egzekucyjnego charakter stanowiska prawnego komornika. Autor podniósł, że status egzekucyjnoprawny komornika wyłącza zatem dopuszczalność korzystania przez niego z aktów dyspozycji formalnej i materialnej, przysługujących uczestnikom postępowania wieczystoksięgowego.

Reasumując, glosator przyjął, że omawiane orzeczenie zasługuje na aprobatę, nie rozwiązuje jednak kontrowersyjnych kwestii wynikających z częściowej regulacji normatywnej udziału komornika w postępowaniu wieczystoksięgowym. Stwierdził, że komornik, wykonując obowiązek przewidziany w art. 924 k.p.c., w istocie wyręcza wierzyciela w złożeniu wniosku o wpis. Autor sformułował przy tym postulat *de lege ferenda*, że w ramach gruntownej reformy postępowania egzekucyjnego warto zastanowić się, czy regulacja zawarta w art. 897 i 924 k.p.c. jest niezbędną i czy regulacja w obecnym kształcie nie jest wyrazem „nadopiekuńczości” państwa w stosunku do wierzyciela.

Głosę, także aprobującą, napisał także Z. Świeboda (MoP 2004, nr 3, s. 147; *vide* omówienie w „Izbie Cywilnej” 2004, nr 3, s. 31). Omówił ją również Z. Strus w „Przeglądzie orzecznictwa” (Pal. 2003, nr 7-8, s. 230).

E.S.

ROZBIEŻNOŚCI W ORZECZNICTWIE

Artykuł 512 zd. 2 k.c. nie dotyczy wierzytelności przyszłej.

(wyrok z dnia 30 stycznia 2003 r., V CKN 345/01, B, Myszka, L. Walentynowicz, H. Wrzeszcz, OSNC 2004, nr 4, poz. 65; BSN 2003, nr 7, s. 12; NPN 2003, nr 3, s. 106; MoP 2003, nr 18, s. 839)

Art. 512 k.c. stosuje się do dokonanego za zgodą cedenta i dłużnika rozwiązania umowy stanowiącej podstawę przelanej z góry wierzytelności.

(wyrok z dnia 6 listopada 2003 r., II CK 16/02, T. Domińczyk, K. Zawada, G. Misiurek, nie publ.)

W wyroku z dnia 30 stycznia 2003 r., V CKN 35/01, Sąd Najwyższy orzekł, że artykuł 512 zdanie drugie k.c. nie dotyczy wierzytelności przyszłej. W motywach wskazał, że w wyniku przelewu wierzytelności następuje zmiana osoby, względem której dłużnik jest zobowiązany, regulacja ustawowa nastawiona jest zatem a utrzymanie dotychczasowej sytuacji prawnej dłużnika, z zapewnieniem mu możliwości skutecznego spełnienia świadczenia do rąk właściwego adresata. Tym samym art. 512 k.c. służy przede wszystkim ochronie dłużnika. Potrzeba takiej ochrony wynika z faktu, iż dłużnik nie bierze udziału przy dokonywaniu przelewu, który dochodzi do skutku bez jego zgody. W następstwie przelewu nie zmienia się zakres obowiązków obciążających dłużnika, nie mogą więc powiększyć się uprawnienia cesjonariusza ponad uprawnienia cedenta. Z drugiej strony, ustawa przeciwstawia się uszczuplaniu przelanej wierzytelności wskutek czynności dokonywanych między poprzednim wierzycielem a dłużnikiem wiedzącym o przelewie, powodując ich bezskuteczność wobec cesjonariusza - art. 512 zdanie drugie k.c. Są to czynności mające wpływ na istnienie, treść oraz trwałość długu (zwolnienie dłużnika z długu, odnowienie zobowiązania, odroczenie płatności, potrącenie, rozwiązanie umownego stosunku zobowiązaniowego, modyfikacja zobowiązania).

Jak zauważył Sąd Najwyższy, przeważa pogląd, że dopuszczalny jest przelew wierzytelności przyszłej. Należy zatem przyjąć iż umowa sprzedaży lub jakkolwiek

inna umowa zobowiązująca do przeniesienia wierzytelności przyszłej odpowiednio oznaczonej w zasadzie także tę wierzytelność przenosi z chwilą powstania. Jednakże pełny skutek przelew wierzytelności przyszłej wywiera dopiero z chwilą powstania wierzytelności, zatem w dacie przelewu cedent przenosi na cesjonariusza jedynie ekspektatywę przyszłego prawa. Artykuł 512 zdanie drugie k.c. chroni taką przelaną wierzytelność, która istniała w chwili przelewu i nie dotyczy wierzytelności przyszłej.

Odmienne zapatrywanie Sąd Najwyższy wyraził w wyroku z dnia 6 listopada 2003 r., II CK 16/02, przyjmując, że art. 512 k.c. stosuje się do dokonanego za zgodą cedenta i dłużnika rozwiązania umowy stanowiącej podstawę przelanej z góry wierzytelności. W uzasadnieniu zwrócił uwagę, że zawierając umowę przelewu wierzytelności przed ich powstaniem leasingodawca (cedent) niejako z góry zrealizował na rzecz cesjonariusza swą kompetencję do rozporządzenia nimi. W konsekwencji z chwilą zawarcia umowy przelewu utracił on możliwość ponownego rozporządzenia objętymi tą umową wierzytelnościami bez udziału cesjonariusza. Ponowne rozporządzenie nimi, np. zawarcie przez leasingodawcę z dłużnikiem umowy o zwolnienie z długu, musiałoby więc być uznane za bezskuteczne. Podobnie, za godzącą w interesy cesjonariusza i tym samym pozbawioną skutków prawnych należy uznać zawartą przez leasingodawcę z pozwanym po dokonaniu przelewu bez zgody cesjonariusza umowę rozwiązującą; niweczącą w części niewykonanej zobowiązanie wynikające z umowy leasingu, jest bowiem ogólnym założeniem prawa cywilnego, że strony umowy nie mogą bez szczególnej podstawy ustawowej ingerować w sferę prawną osób trzecich. Stąd wniosek, że umowa rozwiązująca o wspomnianej treści, zawarta przez dłużnika z cedentem po zawarciu umowy przelewu, może być uznana za skuteczną wobec cesjonariusza jedynie na podstawie wyjątkowego przepisu art. 512 zdania drugiego k.c.

M.D.

ORZECZENIA NIE PUBLIKOWANE

prawo cywilne materialne

art. 24 k.c.

Gdy osoba, której zdjęcie zamieszczono w albumie policyjnym na podstawie art. 20 ust. 2 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz.U. Nr 30, poz. 179 ze zm.) w brzmieniu obowiązującym przed nowelizacją dokonaną ustawą z dnia 27 lipca 2001 r. (Dz.U. Nr 100, poz. 1084) przestała być osobą podejrzaną o popełnienie przestępstwa określonego w tym przepisie (np. umorzono toczące się przeciwko niej postępowanie przygotowawcze), a nie zachodziły inne okoliczności w nim wskazane, przechowywanie zdjęcia takiej osoby w albumie policyjnym i okazywanie go innym, stawało się działaniem bezprawnym, godzącym w dobra osobiste tej osoby, uzasadniającym ochronę przewidzianą art. 24 k.c.

(wyrok z dnia 4 czerwca 2003 r., I CKN 480/01, J. Górowski, I. Gromska-Szuster, M. Sychowicz)

*

art. 65 k.c.

Zawarte w art. 65 k.c. kryterium zasad współzycia społecznego oznacza konieczność tłumaczenia oświadczeń woli z zachowaniem zasad etycznych, które wyłączają możliwość wykładni prowadzącej do nierównego traktowania przez ubezpieczyciela kontrahentów w podobnych sytuacjach faktycznych.

(wyrok z dnia 4 czerwca 2003 r., I CKN 473/01, J. Górowski, I. Gromska-Szuster, M. Sychowicz)

*

art. 84 k.c.

Błąd co do treści czynności prawnej (art. 84 § 1 k.c.) może dotyczyć również stanu prawnego, a jego wykrycie oznacza zniesienie różnicy między stanem wyobrażanym przez składającego oświadczenie woli, a stanem rzeczywistym opartym na wykładni prawa i praktyce jego stosowania.

(wyrok z dnia 6 czerwca 2003 r., IV CK 274/02, B. Myszka, E. Skowrońska-Bocian, Z. Strus)

*

art. 118 k.c., art. 120 k.c., art. 410 k.c., art. 455 k.c.

1. Roszczenie banku o zwrot kwoty wypłaconej w wykonaniu nieważnej gwarancji bankowej (art. 410 k.c.), jako związane z prowadzeniem działalności gospodarczej przedawnia się z upływem trzyletniego terminu (art. 118 k.c.).

2. Rozpoczęcie biegu terminu przedawnienia roszczenia wynikającego z zobowiązania bezterminowego w dniu, w którym świadczenie powinno być spełnione, gdyby wierzyciel wezwał dłużnika do wykonania zobowiązania w najwcześniejszym możliwym terminie (art. 120 § 1 zdanie drugie w związku z art. 455 k.c.), jest – zgodnie z ogólną regułą obowiązującą w zakresie przedawnienia roszczeń – niezależne od świadomości uprawnionego co do przysługiwania mu roszczenia.

(wyrok z dnia 24 kwietnia 2003 r., I CKN 316/01, S. Dąbrowski, Z. Kwaśniewski, K. Zawada)

*

art. 125 k.c.

1. Wystawienie przez bank tytułu wykonawczego w trybie art. 53 ust. 2 ustawy z dnia 31 stycznia 1989 r. - Prawo bankowe (jedn. tekst: Dz.U. z 1992 r. Nr 72, poz. 359 ze zm.) nie przerywało biegu przedawnienia roszczenia objętego tym tytułem.

2. Złożenie przez bank wniosku do komornika o wszczęcie egzekucji na podstawie bankowego tytułu wykonawczego przerywało bieg przedawnienia roszczenia objętego tym tytułem.

3. Przepis art. 125 § 1 k.c. nie ma zastosowania do roszczeń stwierdzonych bankowym tytułem wykonawczym.

*(wyrok z dnia 30 lipca 2003 r., II CKN 363/01, B. Czech, B. Myszka,
M. Sychowicz)*

*

art. 144 k.c.

Zawarte w przepisach administracyjnych normy dopuszczalnych oddziaływań nie wywołują wprost skutków w dziedzinie prawa cywilnego i nie zastępują kryteriów „przeciętnej miary zakłóceń”, ustalanych autonomicznie i bezpośrednio na podstawie art. 144 k.c.

*(wyrok z dnia 10 lipca 2003 r., I CKN 497/01, M. Bączyk, T. Wiśniewski,
M. Wysocka)*

*

art. 207 k.c.

Rzeczy ruchome stanowiące wyposażenie sklepu same przez się nie mogą przynosić pożytków i innych przychodów w rozumieniu art. 207 k.c.

*(postanowienie z dnia 13 czerwca 2003 r., III CKN 1355/00, M. Bączyk,
H. Pietrkowski, M. Sychowicz)*

*

art. 211 k.c., art. 623 k.p.c.

1. W wyniku postępowania o zniesienie współwłasności powinno nastąpić całkowite zniesienie współwłasności, co w wypadku ustanowienia odrębnej własności lokali powinno oznaczać przyznanie wyodrębnionych lokali poszczególnym współwłaścicielom. Przyznanie ich na współwłasność dwom lub więcej dotychczasowych współwłaścicieli może nastąpić, lecz tylko na ich wniosek dotyczący wyraźnie określonych lokali.

2. Przepisy art. 211 k.c. i art. 623 k.p.c. w związku z art. 11 ust. 1 ustawy o własności lokali, wymagają, żeby zniesienie współwłasności przez ustanowienie odrębnej własności lokali uwzględniało nie tylko wielkość udziałów współwłaścicieli i nominalną wartość odrębnej własności nowoutworzonych lokali, ale żeby takie zniesienie współwłasności zapewniało w miarę możliwości jednakowe – zróżnicowane jedynie ze względu na wielkość udziałów we współwłasności – zaspokojenie interesów wszystkich współwłaścicieli, bez rażącego pokrzywdzenia jednych, kosztem innych.

(postanowienie z dnia 4 czerwca 2003 r., I CKN 447/01, J. Górowski, I. Gromska-Szuster, M. Sychowicz)

*

art. 354 k.c.

Wciągnięcie wierzytelności na listę w postępowaniu układowym i prawomocne zatwierdzenie zawartego układu, a następnie zaspokojenie wierzyciela na zasadach przewidzianych w tym układzie, pozwala na przyjęcie, że doszło do wygaśnięcia zobowiązania w następstwie dokonania świadczenia zgodnego z treścią zobowiązania (art. 354 k.c.).

(wyrok z dnia 30 maja 2003 r., III CKN 1499/00, G. Bieniek, E. Skowrońska-Bocian, T. Żyznowski)

*

art. 394 k.c.

Jeżeli między stronami nie doszło do ukształtowania umownego stosunku obligacyjnego, to wręczona jednej stronie przez drugą suma pieniędzy nie może być traktowana jako zadatek (art. 394 k.c.).

(wyrok z dnia 17 lipca 2003 r., III CKN 231/01, M. Bączyk, S. Dąbrowski, I. Koper)

*

art. 410 k.c.

Zwrócona kontrahentowi opłata skarbową w następstwie czynności o charakterze cywilnoprawnym nie staje się nienależnym świadczeniem, jeżeli następnie zwrotu opłaty temu kontrahentowi dokona także organ administracji publicznej, który ją pobrał.

(wyrok z dnia 22 maja 2003 r., II CKN 121/01, T. Domińczyk, J. Frąckowiak, Z. Kwaśniewski)

*

art. 415 k.c.

Wprowadzenie obywatela w błąd co do procedury obowiązującej przy odzyskiwaniu rzeczy skradzionej na terenie Polski, a odnalezionej na obszarze innego państwa, może stanowić czyn niedozwolony.

(wyrok z dnia 6 czerwca 2003 r., IV CKN 212/01, B. Myszka, E. Skowrońska-Bocian, Z. Strus)

*

art. 445 k.c.

Kryterium ustalania wysokości zadośćuczynienia za krzywdę polegającą na trwałym rozstroju zdrowia najcięższego stopnia odwołujące się do

przeciętnej stopy życiowej społeczeństwa nie może być wynikiem oceny najbiedniejszych jego warstw. Sąd powinien brać pod uwagę również dochody warstw uprzywilejowanych ekonomicznie oraz wysokość świadczeń (rekompensat) uzyskiwanych od Skarbu Państwa w razie innego naruszenia dóbr osobistych oraz interesów ekonomicznych.

(wyrok z dnia 6 czerwca 2003 r., IV CKN 213/01, B. Myszka, E. Skowrońska-Bocian, Z. Strus)

*

art. 483 k.c.

Strony mogą się umówić, że odszkodowanie za nienależyte wykonanie umowy, w postaci kary umownej, będzie przysługiwało wierzycielowi także wtedy, gdy nienależyte wykonanie umowy jest następstwem innych okoliczności niż tylko zawinione zachowanie dłużnika.

(wyrok z dnia 27 czerwca 2003 r., IV CKN 300/01, T. Bielska-Sobkowicz, J. Frąckowiak, H. Wrzeszcz)

*

art. 509 k.c.

Przelew wierzytelności, z wyjątkiem wierzytelności wynikającej z papierów wartościowych lub zbywanej przez indos, nie może nastąpić, gdy wierzytelność będąca przedmiotem cesji nie istnieje.

(wyrok z dnia 4 czerwca 2003 r., I CKN 428/01, J. Górski, I. Gromska-Szuster, M. Sychowicz)

*

art. 620 k.c.

Zobowiązanie producentów z umowy kontraktacji jest świadczeniem podzielnym i może być spełnione częściowo, bez istotnej zmiany jego przedmiotu (art. 620 w związku z art. 379 § 2 k.c.). Chwilowa niemożliwość świadczenia z powodu klęski żywiołowej nie zwalnia producenta z obowiązku spełnienia pozostałej, możliwej do spełnienia części świadczenia.

(wyrok z dnia 8 kwietnia 2003 r., IV CKN 18/01, T. Bielska-Sobkowicz, I. Gromska-Szuster, T. Żyznowski)

*

art. 875 k.c.

Długi spółki cywilnej spłacone przez wspólników podlegają rozliczeniu w postępowaniu o podział majątku spółki także w razie braku pozostałego majątku spółki.

(postanowienie z dnia 22 maja 2003 r., II CKN 101/01, T. Domińczyk, J. Frąckowiak, Z. Kwaśniewski)

*

art. 1059 k.c.

W odniesieniu do spadków otwartych po dniu 31 sierpnia 1997 r., a przed dniem 14 lutego 2001 r., odpowiednikiem przewidzianego w § 3 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 12 grudnia 1990 r. w sprawie warunków dziedziczenia ustawowego gospodarstw rolnych (Dz.U. Nr 89, poz. 519) zaliczenia do II grupy inwalidów jest orzeczenie o całkowitej niezdolności do pracy, tak trwałej, jak okresowej, a odpowiednikiem zaliczenia do I grupy inwalidów, orzeczenie o całkowitej niezdolności do pracy, tak trwałej, jak okresowej, połączone z orzeczeniem o niezdolności do samodzielnej egzystencji.

(postanowienie z dnia 5 czerwca 2003 r., II CKN 213/01, T. Domińczyk, M. Wysocka, K. Zawada)

*

art. 41 k.r.o.

Przepis art. 41 § 3 k.r.o., ze względu na swój szczególny charakter i przewidziane w nim przesłanki wyłączenia lub ograniczenia odpowiedzialności majątkiem wspólnym za długi jednego z małżonków, może być stosowany, podobnie jak art. 5 k.c., jedynie w wyjątkowych sytuacjach.

(wyrok z dnia 26 czerwca 2003 r., V CKN 402/01, I. Koper, H. Pietrkowski, K. Zawada)

*

papiery wartościowe, art. 95 k.c.

O roszczeniach posiadacza rachunku inwestycyjnego (art. 9 i 34 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. - Prawo o publicznym obrocie papierami wartościowymi, tekst jedn. Dz.U. 2002 r. Nr 49, poz. 447 ze zm.) wobec pełnomocnika umocowanego do dysponowania tym rachunkiem o zwrot lub rozliczenie pobranych przez niego pieniędzy rozstrzyga stosunek będący podstawą pełnomocnictwa.

(wyrok z dnia 20 lutego 2003 r., I CKN 21/01, J. Frąckowiak, I. Koper, K. Zawada)

*

art. 235 k.h.

Zakaz głosowania przewidziany w art. 235 k.h. odnosił się także do uchwał dotyczących zawarcia w przyszłości umowy pomiędzy spółką a wspólnikiem, jako odrębnymi podmiotami prawa.

(wyrok z dnia 6 czerwca 2003 r., IV CKN 183/01, B. Myszka, E. Skowrońska-Bocian, Z. Strus)

*

art. 240 k.h.

Wspólnik może skutecznie zgłosić sprzeciw przeciwko uchwale i zażądać jego zaprotokołowania także przed jej uchwaleniem (art. 240 § 3 pkt 2 k.h.).

(wyrok z dnia 26 czerwca 2003 r., V CKN 418/01, I. Koper, H. Pietrkowski, K. Zawada)

*

art. 70 Pr. weksl.

Roszczenia z weksla własnego skierowane przeciwko jego wystawcy i poręczycielom przedawniają się z upływem trzech lat od daty płatności weksla, co odnosi się także do weksla *in blanco*, w którym data płatności została wypełniona przez wierzyciela wekslowego (art. 70 w związku z art. 103 Prawa wekslowego).

(wyrok z dnia 4 czerwca 2003 r., I CKN 434/01, J. Górski, I. Gromska-Szuster, M. Sychowicz)

*

art. 4 Pr.pras., art. 12 Pr.pras.

Nieudzielenie przez zainteresowanego informacji, o których mowa w art. 4 ust. 1 Prawa prasowego, nie zwalnia dziennikarza, który do takich informacji musiał samodzielnie dotrzeć i je ustalić oraz zdecydował się je ujawnić, od obowiązku zachowania szczególnej staranności i rzetelności.

(wyrok z dnia 5 czerwca 2003 r., II CKN 14/01, T. Domińczyk, M. Wysocka,
K. Zawada)

*

art. 12 Pr.pras.

Sam fakt podania przez dziennikarza źródła informacji nie świadczy o spełnieniu wymagania szczególnej staranności i rzetelności, o której mowa w art. 12 ust. 1 Prawa prasowego.

(wyrok z dnia 10 lipca 2003 r., I CKN 490/01, M. Bączyk, T. Wiśniewski,
M. Wysocka)

*

art. 13 Pr.pras.

Przez dane osobowe, o których mowa w art. 13 ust. 2 ustawy z dnia 26 stycznia 1984 r. - Prawo prasowe (Dz.U. Nr 5, poz. 24 ze zm.), należy rozumieć wszelkie informacje pozwalające na identyfikację chronionej przez ten przepis osoby w określonym środowisku.

(wyrok z dnia 6 czerwca 2003 r., IV CKN 191/01, B. Myszka, E. Skowrońska-Bocian, Z. Strus)

*

art. 14 Pr.pras.

W świetle postanowień art. 14 ust. 6 w związku z art. 12 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 26 stycznia 1984 r. - Prawo prasowe (Dz.U. Nr 5, poz. 24 ze zm.) niedopuszczalne jest podanie bez zgody zainteresowanego, w artykule prasowym mającym na celu napiętnowanie negatywnych zjawisk społecznych,

pełnych danych personalnych osoby pełniącej funkcję publiczną, jeżeli nie jest to konieczne dla osiągnięcia społecznie uzasadnionego celu publikacji.

(wyrok z dnia 18 czerwca 2003 r., II CKN 226/01, G. Bieniek, I. Gromska-Szuster, Z. Strus)

prawo cywilne procesowe

art. 2 k.p.c.

W sprawie o opróżnienie lokalu mieszkalnego będącego w dyspozycji jednostki organizacyjnej podlegającej Ministrowi Spraw Wewnętrznych i Administracji, zajmowanego po śmierci najemcy przez członka rodziny policjanta uprawnionego do otrzymania po nim renty, droga sądowa nie jest dopuszczalna.

(postanowienie z dnia 25 kwietnia 2003 r., IV CKN 62/01, M. Bączyk, J. Frąckowiak, M. Sychowicz)

*

art. 52 k.p.c.

Stwarzające w ustawodawstwie zwykłym warunki do realizacji konstytucyjnych zasad wymiaru sprawiedliwości przez bezstronny i niezawisły sąd orzekający, kodeks postępowania cywilnego wymaga wskazania i konkretyzacji przyczyn sprawiających, że działalność sędziego nie spełnia wymagań konstytucyjnych (art. 45 Konstytucji). Fakty, na których strona opiera swoje twierdzenia o istnieniu stosunku osobistego w rozumieniu art. 49 k.p.c., jak i przejawy tego stosunku, z reguły należą do trudnych dla ich uchwycenia w toku postępowania sądowego. Dlatego wyjaśnienia złożone przez sędziego, którego wniosek o wyłączenie dotyczy, powinno zawierać ustosunkowanie się do zarzutów strony wskazujących na podejmowanie czynności, zachowanie się sędziego lub też zarzucanego manifestowania swego stosunku do stron z

którego strona wywodzi istnienie stosunku osobistego. Pominięcie w orzeczeniu sądu oddalającego wnioski o wyłączenie sędziego tego rodzaju twierdzeń strony, uchybia konstytucyjnej zasadzie ochrony zaufania obywateli do państwa i jego organów.

(postanowienie z dnia 26 czerwca 2003 r., III CZ 52/03, J. Gudowski, M. Kocon, T. Żyznowski)

*

art. 168 k.p.c.

Uzyskanie przez stronę, dopiero po upływie terminu do wniesienia zażalenia, dowodów na to, że orzeczenie jest merytorycznie nieuzasadnione, pozostaje bez wpływu na bieg terminu do wniesienia środka zaskarżenia, jak również nie może być skutecznym argumentem uzasadniającym przywrócenie terminu (art. 168 § 1 k.p.c.).

(postanowienie z dnia 23 lipca 2003 r., II CZ 53/03, H. Ciepla, I. Gromska-Szuster, T. Żyznowski)

*

art. 233 k.p.c.

Do pośredniego podważenia ustaleń stanowiących podstawę wyroku zaskarżonego kasacją może służyć zarzut naruszenia art. 233 § 1 lub 2 k.p.c. Wobec tego, że przepisy te dotyczą oceny dowodów, prawidłowe sformułowanie zarzutu ich naruszenia powinno wskazywać dowody, których zarzut ten dotyczy, oraz przytaczać okoliczności, które świadczą o tym, że sąd uznał te dowody za wiarygodne i mające moc dowodową lub niewiarygodne i nie mające mocy dowodowej mimo, że nie powinien tego uczynić. Prawidłowe sformułowanie takiego zarzutu, tak jak każdego zarzutu naruszenia przepisów postępowania, powinno też wskazywać, dlaczego zarzucane uchybienie mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy (art. 393¹ pkt 2 k.p.c.).

(wyrok z dnia 30 lipca 2003 r., II CKN 361/01, B. Czech, B. Myszka, M. Sychowicz)

*

art. 368 k.p.c., art. 393³ k.p.c.

Wniosek o zmianę orzeczenia musi być sprecyzowany przez skarżącego przez określenie, na czym ta zmiana ma polegać. Określenie, że „zmiana ma nastąpić w kierunku wskazanym w zarzutach” nie jest wystarczające, bowiem nie określa dokładnie, jakiego rozstrzygnięcia skarżący się domaga.

(postanowienie z dnia 11 czerwca 2003 r., V CZ 61/03, T. Bielska-Sobkowicz, I. Koper, H. Wrzeszcz)

*

art. 379 pkt 4 k.p.c.

Orzekanie co do skargi o wznowienie postępowania przez sędziego, który brał udział w wydaniu wyroku objętego tą skargą, powoduje nieważność postępowania.

(postanowienie z dnia 30 lipca 2003 r., II CZ 70/03, B. Czech, B. Myszka, M. Sychowicz)

*

art. 382 k.p.c., art. 383 k.p.c.

Jeżeli powołanie się na prawo zatrzymania nastąpiło po zamknięciu rozprawy przed sądem pierwszej instancji, to pozwany może aż do zakończenia rozprawy przed sądem apelacyjnym podnieść zarzut zatrzymania.

(wyrok z dnia 26 czerwca 2003 r., V CKN 417/01, I. Koper, H. Pietrkowski, K. Zawada)

*

art. 383 k.p.c.

Przytoczenie w postępowaniu apelacyjnym przepisów prawa materialnego wskazujących na inny stan faktyczny nie ten, na którym zostało oparte żądanie pozwu, stanowi – niedopuszczalną w postępowaniu apelacyjnym – zmianę powództwa.

(postanowienie z dnia 27 czerwca 2003 r., IV CKN 294/01, T. Bielska-Sobkowicz, J. Frąckowiak, H. Wrzeszcz)

*

art. 387 k.p.c.

Wniosek o doręczenie orzeczenia, bez wskazania, że chodzi o orzeczenie z uzasadnieniem, nie spełnia wymogów art. 387 § 3 k.p.c.

(postanowienie z dnia 17 czerwca 2003 r., III CZ 48/03, S. Dąbrowski, B. Myszka, E. Skowrońska-Bocian)

*

art. 391 k.p.c., art. 355 k.p.c.

Cofnięcie kasacji w toku postępowania wywołanego zażaleniem na postanowienie sądu drugiej instancji odrzucające te kasację uzasadnia umorzenie zarówno postępowania zażaleniowego, jak i postępowania kasacyjnego.

(postanowienie z dnia 17 lipca 2003 r., III CZ 76/03, L. Walentynowicz, T. Wiśniewski, J. Gudowski)

*

art. 393 k.p.c.

Potrzeba wykładni przepisów prawnych wywołujących rozbieżności w orzecznictwie stanowiące przesłankę przyjęcia kasacji do rozpoznania (art. 393 § 1 pkt 2 k.p.c.) nie może być utożsamiana z odmiennością oceny prawnej wyrażoną przez sądy pierwszej i drugiej instancji w danej sprawie.

(postanowienie z dnia 12 czerwca 2003 r., IV CKN 254/01, T. Domińczyk, J. Górowski, M. Wysocka)

*

art. 393³ k.p.c., art. 393⁵ k.p.c.

Okoliczność, że kasacja niezawierająca przedstawienia okoliczności uzasadniających jej rozpoznanie nie została odrzucona przez sąd drugiej instancji i została przyjęta przez Sąd Najwyższy do rozpoznania, nie stoi na przeszkodzie odrzuceniu tej kasacji przez Sąd Najwyższy na rozprawie ze względu na niedochowanie wymagania przewidzianego w art. 393³ § 1 pkt 3 k.p.c.

(postanowienie z dnia 25 kwietnia 2003 r., IV CKN 66/01, M. Bączyk, J. Frąckowiak, M. Sychowicz)

Przedstawienie okoliczności uzasadniających rozpoznanie kasacji (art. 393³ § 1 pkt 3 k.p.c.) powinno być w piśmie zawierającym kasację jednoznacznie wyartykułowane w wyodrębnionym wywodzie prawnym zawierającym, w razie powołania się na okoliczności określone w art. 393 § 1 pkt. 2 k.p.c., nie tylko wskazanie przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości, lecz określenie na czym wątpliwości te polegają lub przedstawienie rozbieżnych orzeczeń sądów występujących w tym przedmiocie. Wywodu takiego nie może zastąpić wskazaniem w uzasadnieniu podstaw kasacyjnych, że sąd drugiej instancji przy wydawaniu zaskarżonego orzeczenia pominął dwa wyroki Sądu Najwyższego, w konsekwencji czego błędnie zastosował określony przepis.

(postanowienie z dnia 18 czerwca 2003 r., II CZ 50/03, G. Bieniek, I. Gromska-Szuster, Z. Strus)

Zdanie ograniczone do stwierdzenia, że ze względu na zarzucane w kasacji naruszenie prawa zaskarżone orzeczenie „rażąco narusza prawo”, nie odpowiada treści żadnej z okoliczności, które stosownie do art. 393 § 1 pkt 1 i 2 oraz § 2 k.p.c. mogą stanowić okoliczność uzasadniającą rozpoznanie kasacji. W szczególności nie jest to przytoczenie okoliczności polegającej na oczywistym naruszeniu prawa przez zaskarżone orzeczenie (art. 393 § 2 k.p.c.).

(postanowienie z dnia 30 lipca 2003 r., II CZ 64/03, B. Czech, B. Myszka, M. Sychowicz)

*

art. 393¹⁸ k.p.c., art. 394 k.p.c.

Postanowienie sądu drugiej instancji oddalające wniosek o przywrócenie terminu do uiszczenia wpisu od kasacji, będące w istocie postanowieniem oddalającym wniosek o przywrócenie terminu do wniesienia kasacji, nie jest postanowieniem kończącym postępowanie w sprawie.

(postanowienie z dnia 26 czerwca 2003 r., V CZ 68/03, I. Koper, H. Pietrkowski, K. Zawada)

*

art. 403 k.p.c.

Późniejsze wykrycie prawomocnego wyroku dotyczącego innej sprawy może stanowić podstawę wznowienia postępowania, przewidzianą w art. 403 § 2 k.p.c., jeżeli wyrok ten zapadł przed zakończeniem postępowania, którego skarga o wznowienie dotyczy.

(postanowienie z dnia 5 czerwca 2003 r., II CZ 48/03, T. Domińczyk, M. Wysocka, K. Zawada)

*

art. 519¹ k.p.c.

Jeżeli w sprawie o dział spadku skarżący kwestionuje w kasacji wyłączenie przez sąd z masy spadkowej zabudowanej nieruchomości i zastosowanie w odniesieniu do tego majątku art. 231 § 1 k.c., to wartością przedmiotu zaskarżenia jest w takiej sytuacji ustalona przez sąd w toku postępowania wartość tej nieruchomości wraz zabudowaniami (art. 519¹ § 4 pkt 4 k.p.c.).

(postanowienie z dnia 4 czerwca 2003 r., I CZ 53/03, J. Górowski, I. Gromska-Szuster, M Sychowicz)

*

art. 626⁸ k.p.c.

Podstawą wpisu w księdze wieczystej może być dokument obejmujący nowację w rozumieniu art. 506 k.c. (art. 46 ust. 1 ustawy z dnia 16 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece, Dz.U. z 1982 r. Nr 19, poz. 147 ze zm.), przy czym treść umowy nowacyjnej mogłaby być ustalona na podstawie dyrektywy oświadczenia woli określonych w art. 65 § 2 k.c.

(postanowienie z dnia 13 czerwca 2003 r., III CKN 630/00, M. Bączyk, H. Pietrkowski, M Sychowicz)

*

art. 1096 k.p.c., art. 1130 k.p.c.

Pomoc prawna, o której mowa w art. 2 ust. 1 umowy pomiędzy Polską Rzeczpospolitą Ludową a Związkiem Socjalistycznych Republik Radzieckich o pomocy prawnej i stosunkach prawnych w sprawach cywilnych, rodzinnych i

karnych, podpisanej w Warszawie dnia 28 grudnia 1957 r. (Dz.U. z 1958 r. Nr 32, poz. 147 i Dz.U. z 1980 r. Nr 28, poz. 121), obejmuje czynności dokonywane w ramach postępowania toczącego się w wymienionych sprawach.

(wyrok z dnia 6 czerwca 2003 r., IV CKN 212/01, B. Myszka, E. Skowrońska-Bocian, Z. Strus)

ORZECZENIA, KTÓRE ZOSTANĄ OPUBLIKOWANE W OSNC 2004, NR 6

Sprzedaż rzeczy przez kupującego nie powoduje przejścia na nabywcę uprawnień z tytułu rękojmi za wady fizyczne rzeczy; kupujący może jednak przelać na nabywcę uprawnienia do żądania obniżenia ceny, usunięcia wady lub dostarczenia rzeczy wolnej od wad.

(uchwała składu siedmiu sędziów z dnia 5 lutego 2004 r., III CZP 96/03, T. Ereciński, B. Czech, J. Frąckowiak, J. Gudowski, M. Kocon, B. Myszką, M. Wysocka, OSNC 2004, nr 6, poz. 88)

*

1. W sprawie o podział majątku wspólnego po ustaniu wspólności majątkowej między małżonkami, w skład którego wchodzi spółdzielcze lokatorskie prawo do lokalu mieszkalnego, sąd, nakazując jednemu z małżonków wydanie lokalu, obowiązany jest orzec o uprawnieniu tego małżonka do otrzymania lokalu socjalnego bądź o braku takiego uprawnienia.

2. Właściwa gmina jest zainteresowana w sprawie wówczas, gdy sąd ma orzec o wydaniu lokalu przez jednego z małżonków.

3. Zobowiązany do wydania lokalu jest tylko małżonek, któremu nie przyznano spółdzielczego lokatorskiego prawa do tego lokalu.

4. Spółdzielnia mieszkaniowa jest zainteresowana w sprawie wówczas, gdy jest zobowiązana lub wyraża gotowość do ustanowienia, w miejsce dotychczasowego, dwóch spółdzielczych lokatorskich praw do lokalu mieszkalnego.

(uchwała z dnia 13 czerwca 2003 r., III CZP 40/03, M. Sychowicz, M. Bączyk, H. Pietrkowski, OSNC 2004, nr 6, poz. 89)

*

Zmiana charakteru współwłasności z bezudziałowej (łącznie) na współwłasność w częściach ułamkowych nie wpływa na przedmiot i zakres hipoteki ustanowionej na nieruchomości. Nadal hipoteką obciążona jest nieruchomość, a nie powstałe udziały (części ułamkowe współwłaścicieli).

(postanowienie z dnia 18 marca 2003 r., IV CKN 1928/00, F. Barczewska, H. Pietrzkowski, E. Skowrońska-Bocian, OSNC 2004, nr 6, poz. 90)

*

Za szkodę wyrządzoną przed dniem 1 stycznia 1999 r. przez funkcjonariuszy administracji (zarządców) dróg publicznych odpowiada Skarb Państwa, a nie obecni zarządcy (jednostki samorządu terytorialnego).

(wyrok z dnia 19 marca 2003 r., I CKN 104/01, S. Dąbrowski, M. Grzelka, Z. Strus, OSNC 2004, nr 6, poz. 91)

*

Sąd nie może odmówić dokonania wpisu w księdze wieczystej, na podstawie okoliczności, które są powszechnie znane lub doszły do jego wiadomości w inny sposób niż przez badanie treści wniosku, treści i formy dołączonych doń dokumentów oraz treści księgi wieczystej (626⁸ § 2 k.p.c.).

(wyrok z dnia 19 marca 2003 r., I CKN 152/01, S. Dąbrowski, M. Grzelka, Z. Strus, OSNC 2004, nr 6, poz. 92)

*

Dla ustanowienia hipoteki przymusowej na podstawie art. 109 ust. 1 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (jedn. tekst: Dz.U. z 2001 r. Nr 124, poz. 1361) niezbędne jest przedstawienie tytułu wykonawczego, stwierdzającego wierzytelność wnioskodawcy podlegającą zabezpieczeniu.

(postanowienie z dnia 20 marca 2003 r., III CKN 205/00, A. Górski, M. Bączyk, K. Zawada, OSNC 2004, nr 6, poz. 93)

*

W zakresie obowiązkowego ubezpieczenia budynków wchodzących w skład gospodarstwa rolnego od ognia i innych zdarzeń losowych przepis art. 814 § 2 k.c. ma zastosowanie tylko wtedy, gdy zakład ubezpieczeń ponosi odpowiedzialność przed zapłaceniem składki opłacanej jednorazowo, która nie została uiszczona w terminie. Poza tym umowa obowiązkowego ubezpieczenia budynków wchodzących w skład gospodarstwa rolnego od ognia i innych zdarzeń losowych przestaje wiązać strony jedynie w wyniku zaistnienia jednego ze zdarzeń określonych w § 18 ust. 3 rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 3 kwietnia 1997 r. w sprawie ogólnych warunków obowiązkowego ubezpieczenia budynków wchodzących w skład gospodarstwa rolnego od ognia i innych zdarzeń losowych (Dz.U. Nr 36, poz. 220).

(wyrok z dnia 20 marca 2003 r., III CKN 907/00, A. Górski, M. Bączyk, K. Zawada, OSNC 2004, nr 6, poz. 94)

*

Nienależyte wykonanie obowiązków procesowych przez adwokata ustanowionego z urzędu nie może stanowić podstawy wznowienia postępowania polegającej na pozbawieniu strony możliwości działania (art. 401 pkt 2 k.p.c.).

(postanowienie z dnia 26 marca 2003 r., II CZ 26/03, H. Ciepła, B. Czech, M. Sychowicz, OSNC 2004, nr 6, poz. 95)

*

Wydanie przez Centralną Informację Rejestru Zastawów zaświadczenia, zawierającego informacje zgodne z bazą danych centrali Rejestru, ale niezgodne ze stanem rzeczywistym, może być podstawą odpowiedzialności Skarbu Państwa na podstawie art. 417 k.c.

(wyrok z dnia 27 marca 2003 r., V CKN 41/01, L. Walentynowicz, T. Domińczyk, M. Grzelka, OSNC 2004, nr 6, poz. 96)

*

Gdy istotne wady dzieła są nieusuwalne, lub nie dadzą się usunąć w odpowiednim czasie, skuteczność odstąpienia od umowy o dzieło nie jest uzależniona od wcześniejszego wyznaczenia terminu do usunięcia wad.

(wyrok z dnia 1 kwietnia 2003 r., II CKN 1417/00, H. Pietrzkowski, E. Skowrońska-Bocian, T. Żyznowski, OSNC 2004, nr 6, poz. 97)

*

Czynność prawna mająca za przedmiot przedsiębiorstwo obejmuje składniki wymienione w art. 55¹ k.c., chyba że co innego wynika z przepisu szczególnego lub z woli stron (art. 55² k.c.).

(wyrok z dnia 1 kwietnia 2003 r., IV CKN 366/01, F. Barczewska, H. Pietrzkowski, E. Skowrońska-Bocian, OSNC 2004, nr 6, poz. 98)

*

Spór dotyczący rozliczeń między związkiem gmin, utworzonym na podstawie art. 64 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (jedn. tekst: Dz.U. 1996 r. Nr 13, poz. 74 ze zm.), a uczestniczącą w nim gminą z tytułu ponoszenia kosztów działalności związku jest sprawą cywilną, podlegającą rozpoznaniu przez sąd powszechny.

(wyrok z dnia 2 kwietnia 2003 r., I CK 265/02, T. Wiśniewski, B. Czech, B. Myszka, OSNC 2004, nr 6, poz. 99)

*

1. Zobowiązanie wekslowe może być objęte zapisem na sąd polubowny.

2. W postępowaniu przed sądem polubownym nie jest wyłączone stosowanie przepisów o postępowaniu nakazowym (art. 484¹-497 k.p.c.).

(postanowienie z dnia 2 kwietnia 2003 r., I CK 287/02, T. Wiśniewski, B. Czech, B. Myszka, OSNC 2004, nr 6, poz. 100)

W postanowieniu stwierdzającym nabycie własności nieruchomości przez zasiedzenie sąd orzeka, kto w określonej chwili nabył jej własność, bez względu na to, czy nabywca jest właścicielem w chwili orzekania.

(postanowienie z dnia 3 kwietnia 2003 r., V CK 60/03, T. Domińczyk, M. Bączyk, Z. Strus, OSNC 2004, nr 6, poz. 101)

*

W razie złożenia w tym samym dniu dwóch wniosków o wpis prawa własności na rzecz różnych nabywców, na podstawie różnych umów sprzedaży dotyczących tej samej nieruchomości, o kolejności rozpoznania wniosków rozstrzyga chwila zawarcia tych umów.

(postanowienie z dnia 4 kwietnia 2003 r., III CKN 1302/00, M. Grzelka, J. Frąckowiak, K. Zawada, OSNC 2004, nr 6, poz. 102)

*

Osoby, które w związku z wojną rozpoczętą w 1939 r. pozostawiły nieruchomości na terenach nie wchodzących w skład obecnego obszaru Państwa Polskiego, i które na mocy umów międzynarodowych zawartych przez Państwo Polskie mają otrzymać ekwiwalent za to mienie, mogą na podstawie art. 77 ust. 1 Konstytucji dochodzić od Skarbu Państwa odszkodowania z tytułu uszczerbku majątkowego w postaci obniżenia wartości prawa do ekwiwalentu, co było następstwem wydania aktów normatywnych ograniczających dostęp tych osób do przetargów na zbycie określonych kategorii nieruchomości Skarbu Państwa, uniemożliwiających lub ograniczających w ten sposób możliwość realizacji prawa zaliczenia wartości tego mienia na poczet ceny sprzedaży opłat za użytkowanie wieczyste zgodnie z art. 212 ustawy z dnia 21

sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (jedn. tekst: Dz.U. z 2000 r. Nr 46, poz. 543 ze zm.).

(wyrok z dnia 21 listopada 2003 r., I CK 323/02, G. Bieniek, J. Frąckowiak, Z. Strus, OSNC 2004, nr 6, poz. 103)

*

Bezprawne uniemożliwienie wykonania zabiegu przerwania ciąży – w sytuacji określonej w art. 4a ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 7 stycznia 1993 r. o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży (Dz.U. Nr 17, poz. 78 ze zm.) – uprawnia kobietę do dochodzenia wyrównania szkody wynikłej z tego zdarzenia.

(wyrok z dnia 21 listopada 2003 r., V CK 16/03, L. Walentynowicz, B. Myszka, K. Zawada, OSNC 2004, nr 6, poz. 104)

INFORMACJE SPRZED 70 LAT

Jak wyglądało życie prawnicze przed 70 laty, czym żyła Izba Cywilna Sądu Najwyższego, jaki był status sędziów, co ciekawego działo się w piśmiennictwie prawniczym?

Publikujemy krótkie informacje sprzed 70 lat, zaczerpnięte z prasy prawniczej tamtego okresu. Zachowujemy oryginalną pisownię i wskazujemy źródło przedruku.

W maju 1934 r.

W Sądzie Okręgowym w Brześciu n/Bugiem odbyło się walne zebranie członków Sądowej Biblioteki Prawniczej, które zgromadziło sędziów, prokuratorów, adwokatów i rejentów okręgu.

Najważniejszą sprawą, o której miało decydować walne zgromadzenie, było założenie Towarzystwa Prawniczego w Brześciu oraz przekazania mu sądowej biblioteki prawniczej. Zebranie zagał St. Orpiszewski, Prezes sądowej Biblioteki Prawniczej.

Przewodniczącym jednomyślnie obrany został sędzia Sądu Okręg. W. Ciwczyński, inicjator założenia Towarzystwa. Sędzia Bolesław Łętowski zreferował opracowany przez siebie i przyjęty przez Zarząd Biblioteki, projekt statutu Towarzystwa. W dyskusji, która wywiązała się po odczytaniu powyższego projektu wzięli udział oprócz sprawozdawcy Sędziego B. Łętowskiego, sędzia W. Ciwczyński, prokurator W. Krzywopisza, rejent W. Dworakowski, adwokaci Pantelewicz, Krynicki, Perzyński, Orpiszewski, Aduński, Głowiński, Doliński i inni.

Projekt sędziego Łętowskiego przyjęty został z nielicznymi poprawkami, przyczem na wniosek rej. Dworakowskiego [Towarzystwu] nadano nazwę „Poleskie Towarzystwo Prawnicze”. Jednocześnie uchwalono przekazanie Biblioteki Prawniczej powstającemu Twu.

(GSW 1934, nr 17, s. 286)

Sprawy wyznaczone w Izbie Cywilnej Sądu Najwyższego (Seksja I.) na dzień 1 maja 1934 r. o godz. 10 rano:

1. Włodzimierza Wróblewskiego i in. p-ko Skarbowi Państwa o zwrot 500 ha ziemi
2. Kazimierza Kisiela i in. z Michaliną Kisiel i in. o połowę gospodarki
3. Aleksandra Łarjonowa ze Skarbem Państwa o eksm. z gruntu
4. Tatjany i Semena Nesterczuków z Janem Rójko i in. o prawo własności do ziemi
5. Kazimierzy Lewińskiej p - ko Edmundowi Lewińskiemu o alimenty
6. Franciszka Masonisa z Józefą Masonisową o unieważnienie testamentu
7. Augusta-Justyna Jaszczuka p-ko Gminie m. Pińska o 460 zł
8. Jana Borduzka i in. z Agafją Demczukową i in. o spadek
9. Bronisławy Plaskowskiej z Janiną Wojsznis o spadek
10. Stefana j Feliksa Makiejów oraz in. p-ko Michałowi Makiejowi o wykonanie umowy i przyznanie prawa do 2 dzies. ziemi.

(WPP 1934, nr 5, wkładka)

*

Dnia 10 maja 1934 r. zmarł w Warszawie ś.p. Henryk Konic, Członek Komitetu Redakcyjnego Gazety Sądowej Warszawskiej od 1886 r., a Przewodniczący tegoż Komitetu od 1897 r., wydawca Gazety Sądowej Warszawskiej od 1 stycznia 1919 do 19 kwietnia 1928 r., inicjator, współzałożyciel i Przewodniczący zarządu Towarzystwa Popierania Wiedzy Prawniczej.

Ś.p. Henryk Konic zmarł po operacji w dniu 10 maja 1934 r. wieczorem. Nazajutrz odbyła się eksportacja zwłok z lecznicy „Omega” do kościoła św. Karola Boromeusza na Powązkach. Nabożeństwo żałobne przed wielkim ołtarzem rozpoczęło się przed godziną 12-tą i było odprawione przez przyjaciela Zmarłego Ks. Kanonika Marcina Szkopowskiego w asystencji Ks. E. Grabowskiego, profesora prawa kanonicznego Uniwersytetu Warszawskiego oraz Ks. Niteckiego. Kościół był przepełniony po brzegi członkami władz adwokackich, stołecznych i prowincjonalnych, członkami palestry, magistratury sądowej z Pierwszym Prezesem Sądu Najwyższego i

Vice-Ministrem Sprawiedliwości oraz przedstawicielami różnych instytucji, w których Zmarły brał udział i liczną klientelę Nieboszczyka. [...] Po skończonym nabożeństwie, przy dźwiękach marsza żałobnego, ponieśli trumnę na swych barkach członkowi Sądu Dyscyplinarnego Izby Adwokackiej, Rady Adwokackiej i Rady Naczelnej Adwokackiej do katakumb i tu przed otwartą mogiłą wygłoszono dziesięć przemówień.

(GSW 1934/20-21 s. 305 i 318)

*

„Samowystarczalność finansowa” sądów, osiągnana możliwie przez wyśrubowane opłaty, jest tylko pozorna, polega bowiem głównie na redukcjach personalnych, umożliwionych przez zmniejszenie się agend sądowych, czyli przez zatarasowanie podwoji sądowych temi opłatami.

Pp. Ministrowie odbierają w ten sposób wrażenie „poprawy finansów Państwa” – ale wrażenie złudne, okupione dotkliwymi stratami, jakie ponosi społeczeństwo, a w ślad za niem i sam Skarb Państwa wskutek przyprawiania ogromnych rzesz wierzycieli o utratę wierzytelności i innych praw majątkowych. Efekt tych opłat sądowych polega zatem na całkiem mechanicznym traktowaniu budżetu państwowego – na wygniataciu „dochodów” przez przygniatacie wydatków, co jednak idzie niestety w parze z przygniataciem wielkiej ilości, egzystencji ludzkich, więc też źródeł podatkowych. Jest to (rzecz prosta) o wiele łatwiejszy sposób „poprawiania” finansów Państwa, aniżeli stwarzanie samoistnych i pozytywnych podstaw dobrobytu społeczeństwa i Państwa. W nadmiernych opłatach sądowych odnajdujemy zatem tę samą mechaniczną skarbowość, której „zawdzięczamy” nadmierne, nigdzie poza Polską, nieznanne opłaty paszportowe. I z nich przecie Skarb Państwa ma niby to „zyski”, ale najniewątплиwiej wielokrotnie przepłacane ciężkimi stratami, które niechybnie pociąga za sobą dla społeczeństwa i Państwa utrzymywanie Polski pod względem styczności ze światem międzynarodowym na poziomie środkowo-afrykańskim.

Wprawdzie p. Minister Sprawiedliwości w ostatniej enuncjacji w Sejmie obiecał, że obniży opłaty sądowe, lecz od tego czasu upłynęło znów przeszło pół roku, a zniżki dotąd nie widać, chociaż ludność z niecierpliwością już wyczekuje i spodziewa się, że ta piekąca i nagląca zmiana opłat sądowych, która stała się doprawdy koniecznością

społeczno-gospodarczą, lada dzień nastąpi. Należy zatem tuszyć, że czynniki rządowe pod naciskiem opinii ogółu obywateli przecież rozumieją, iż obniżenie opłat sądowych w obecnych ciężkich czasach jest kategorycznym nakazem chwili!

(Gł.Prawa 1934, nr 4-5, s. 312)

*

W londyńskich sądach rozegrały się dwa procesy o zdradę małżeńską, zasługujące na wzmiankę z powodu osobliwych w nich okoliczności i ujęcia prawnego. W jednym z tych procesów wystąpiła zamężna p. E. przeciwko zamężnej p. A. ze skargą: 1) o złośliwe uwiedzenie męża E. i pozbawienie jej współżycia małżeńskiego (*consortium*), 2) o popełnienie grzechu (*tresspass*) i 3) o pozbawienie jej utrzymania. W uzasadnieniu swej skargi p. E. przytoczyła m.in., że uwiedzenie jej męża nastąpiło za pomocą udzielenia mu przez p. A. znacznej kwoty pieniędzy, że p. A. żyła z jej mężem przez dłuższy czas, jak „mąż i żona” (*as man and wife*) itp.; podczas postępowania w tej sprawie powódka w pierwszej instancji postawiła cały szereg iście inkwizytorskich zapytań, zdążających do ustalenia powyższych okoliczności; sąd pierwszej instancji nie uwzględnił tych zapytań, uznając je za zmierzające do rozwiązania małżeństwa i ustalenia faktu cudzołóstwa; druga instancja dopuściła postawione przez powódkę zapytania, wychodząc z założenia, że mają one na celu uwidocznienie w jaki sposób została powódka opuszczona przez męża, a nie koniecznie ustalenie cudzołóstwa, co mogłoby nastąpić w inny sposób.

W drugim procesie wystąpił mąż przeciwko żonie i dwóm mężczyznom ze skargą o cudzołóstwo i z żądaniem odszkodowania tylko od jednego z tych mężczyzn z uwagi na to, iż z nim kilkakrotnie popełniała jego żona wiarołomstwo, podczas gdy z drugim mężczyzną tylko jednorazowo. Jury uznało winnymi cudzołóstwa żonę skarżącego i mężczyznę, z którym kilkakrotnie wiarę małżeńską złamała, i zasądziło od niego dla męża odszkodowanie w sumie 2500 funtów, odnośnie drugiego mężczyzny, który według skargi męża miał się tylko raz dopuścić cudzołóstwa z jego żoną — jury nie dopatrzyło się winy, uznając całą sprawę w stosunku do tego mężczyzny za oszustwo (*a sham*).

(Gł.Sąd. 1934, nr 5, s. 418)

Dane statystyczne – kwiecień 2004

Lp.	Rodzaj spraw	Ruch spraw									
		Pozostało z okresu ubiegłego	Wpłynęło	Załatwiono							Pozostało do rozpoznania
				Razem	Sposób załatwienia					Inny sposób	
					Podjęto uchwałę	Oddalono	Zmieniono	Uchylono w całości bądź częściowo	Odmówiono przyjęcia do rozpoznania		
1.	CK	1254	372	384	-	49	4	47	223	61	1242
2.	CZP, w tym:	14	6	9	8	-	-	-	-	1	11
	- art. 390 k.p.c.	14	5	9	8	-	-	-	-	1	10
	skład 7-miu	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1
	- pełny skład	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3.	CZ	93	93	62	-	35	4	11	-	12	124
4.	CO, w tym	11	10	12	-	-	-	-	-	12	9
	- art. 401 k.p.c.	3	-	2	-	-	-	-	-	2	1
	- art. 45, 48 k.p.c.	8	10	10	-	-	-	-	-	10	8
5.	CA	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6.	CN	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7.	RAZEM	1372	481	467	8	84	8	58	223	86	1386